

JAWORZNIACY

*Opór Młodzieży Przeciwko
Sowietyzacji Polski*

WOLNOŚĆ MOŻNA ODZYSKAĆ
- MŁODOŚCI NIGDY

JAWORZNIACY

*Opór Młodzieży Przeciwko
Sowietyzacji Polski*

Warszawa 2011

„Jaworzniacy – Opór Młodzieży Przeciwko Sowietyzacji Polski”
Warszawa 2011

Wydawca

„Jaworzniacy”

Związek Młodocianych Więźniów Politycznych lat 1944-1956

Album został opracowany
na podstawie wystawy zrealizowanej w roku 2007.

Wydanie albumu umożliwiło wsparcie finansowe
Fundacji Banku BZ WBK.

Wydawnictwo

Non Omnis

www.nonomnis.pl

ISBN 978-83-63139-02-5

Album, który oddajemy do Państwa rąk prezentuje wystawę

„Opór Młodzieży

Przeciwko

Sowietyzacji Polski”.

W ten sposób pragniemy opowiedzieć naszą historię. Historię, która rozgrywała się w początkach PRL-owskiej Polski, w czasach zniewolenia i pogardy. Adresatem naszego przesłania chcemy uczynić przede wszystkim współczesną młodzież, która żyjąc już w niepodległej Polsce może cieszyć się swobodą poglądów i wolnością wyborów. Przede wszystkim jednak może cieszyć się młodością. Nam odebrano to wszystko.

Po wojnie, gdy komuniści krwawo rozprawili się nie tylko ze zbrojną opozycją, ale i młodymi patriotami – wolność była marzeniem, a młodość smakowała gorzko. Za naszą wyniesioną z domu miłość Ojczyzny, za czynny patriotyzm wpojony nam przez rodziców i przedwojennych nauczycieli, za wierność, której nauczyliśmy się w czasie wojny zapłacono nam torturami, więzieniem, a czasem nawet śmiercią.

Sowieccy i polscy komuniści nie tylko zniewolili nam Ojczyznę, chcieli też odebrać duszę. Nazwa Jaworzniacy pochodzi od więzienia dla młodocianych więźniów politycznych utworzonego przez polskich komunistów w Jaworznie. Przez to więzienie przeszło, w ciągu 5 lat, ponad 10 tysięcy młodych ludzi w większości skazanych za przynależność do nielegalnych organizacji mających na celu obalenie „demokratyczno-ludowego” ustroju. Cechą tego obozu było nie tylko represjonowanie i karanie, ale też nieustanne indoktrynowanie ideologią komunistyczną. Z wrogów ustroju chciano nas przekuć w jego fanatycznych wyznawców. Na szczęście bezskutecznie, ale cena jaką zapłaciliśmy była ogromna...

Przedstawione tutaj dokumenty pochodzą ze zbiorów prywatnych Koleżanek i Kolegów „Jaworzniaków” oraz archiwów Instytutu Pamięci Narodowej. Od 2007 roku wystawa, pokazana w niniejszym albumie, była prezentowana w różnych miejscach w Warszawie oraz w wielu miastach w Polsce. Mogli ją też obejrzeć nasi Rodacy na Litwie i na Ukrainie.

Osoby, które chciałyby uzyskać dodatkowe informacje prosimy o kontakt z Prezesem Zarządu Głównego Jaworzniaków – Jerzym Pruszyńskim (j_pruszynski@op.pl) lub redaktorem naszego miesięcznika – Juliuszem Gerungiem (jgerung@interia.pl).

DOJRZEWANIE DO OPORU

„...nie zwyciężyliśmy.

Nie złamaliśmy tyranii, lecz powstrzymaliśmy jej pochód.

Nie obroniśmy naszego kraju, lecz broniliśmy Go.

I jeśli kiedyś napisana zostanie nasza historia,

będziemy mogli powiedzieć, że stawialiśmy opór”.

Lajos Kossuth

Przywódca Powstania Węgierskiego z 1848 roku

Z wielką radością przyjęliśmy zakończenie wojny. Skończyła się hitlerowska okupacja. Wierzyliśmy, że już nie będziemy z bijącymi sercami czytali czerwonych ogłoszeń, w których hitlerowcy podawali nazwiska rozstrzelanych zakładników, że już będzie można wywieść białą-czerwoną flagę i głośno śpiewać patriotyczne pieśni i piosenki.

Wielu z nas, którzy pochodzimy z Kresów Wschodnich, już wcześniej zetknęło się z sowieckim „rajem”. Nasi ojcowie i starsi bracia byli na różnych frontach II wojny światowej, w obozach jenieckich i obozach koncentracyjnych. Oczekiwaliśmy na powrót naszych ojców, matek, starszych braci z frontów, niewoli i obozów koncentracyjnych.

Szybko jednak nastąpiło rozczarowanie, kiedy zobaczyliśmy, że Wojsko Polskie, które weszło do nas razem z Armią Czerwoną było umundurowane inaczej niż nasze – przedwojenne. To nic, że mieli parciane pasy i takie same oficerki – „Wszak wojna nie bogaci” – jak śpiewali legionści Marszałka Piłsudskiego. Ale ci żołnierze mieli zupełnie inne orzelki na czapkach, takie brązowe, bez korony, nazywane przez wyzwolicieli: „kurycami”. Oficerowie wcale lub bardzo źle mówili po polsku.

Żołdacy sowieccy rozpoczęli rabunki i gwałty. Dochodziło do ostrych starć (niekiedy zbrojnych) pomiędzy polskimi żołnierzami (oczywiście tymi, którzy wstąpili do wojska po przekroczeniu przez „wyzwolicieli” Bugu.)

Wojsko Polskie śpiewało „Karabin ciężki bierz do ręki, bierz i „zegarmistrzów” z Polski pędź”. Zegarmistrzami nazywano sowietów z uwagi na ich szczególne zamięłowanie do zegarków.

Początkowo żołnierze chodzili zbiorowo na Msze Święte, byli w wojsku kapelani, odbywały się Msze Święte polowe. Później jednak następowała ateizacja Wojska. Jako przykład niech posłuży fragment takiej piosenki, śpiewanej przez polskich żołnierzy:

*„Jego narzeczona jest siostrą w szpitalu
Ni ludzi, ni świata nie chciała już znać.
Codziennie nad jego mogiłą szeptała:
Za wolność Ojczyzny racz mu pokój dać.”*

Później nastąpiła interwencja „politruka” (oficera polityczno-wychowawczego), który zmienił treść ostatniego wiersza w tej zwrotce na: „Za wolność Ojczyzny zginął luby mój”. To nieważne, że nie było tu rymu – ważne, że nie było Boga.

Początkowo na ulicach wywieszane były plakaty z hasłem: „Żołnierze AL, BCh, AK – idą wspólnie na Prusaka”. Później plakat ten zastąpiono innym przedstawiającym polskiego żołnierza biegnącego z karabinem w rękę i przeskakującego małego człowieka z napisem na piersi AK i podpis: „Olbrzym i zapluty karzeł reakcji”.

Zaczął się wylapywanie byłych żołnierzy Armii Krajowej, którzy walczyli z okupantem hitlerowskim. Wylapywano również tych, którzy wstąpili do Ludowego Wojska Polskiego. W tej sytuacji wielu AKowców zmuszonych było pójść do lasu – do partyzantki.

Ci z nas, którzy mieszkali po lewej stronie Wisły z niepokojem oczekiwali na wyzwolenie Warszawy i zakończenie wojny. I coś się okazało? Gdy wybuchło Powstanie Warszawskie i powstańcy oczekiwali na pomoc ze wschodu, „zwycięska Armia Czerwona” zatrzymała się na warszawskiej Pradze, oczekując aż Niemcy całkowicie zlikwidują Powstanie.

WSRÓD MŁODYCH PATRIOTÓW RODZIŁ SIĘ BUNT

W patriotycznych rodzinach deklamowano wiersz podchorążego Józefa Andrzeja Szczepańskiego – „Ziutka” pt. „Czekamy na ciebie...”:

*„Czekamy na ciebie, czerwona zarazo,
Byś wybawiła nas od czarnej śmierci,
Byś kraju, co był rozdarty na ćwierci
Była zbawieniem – witany z odrazą...”*

Harcerze – członkowie młodzieżowej organizacji niepodległościowej Narodowy Front Młodej Polski działającej w Kamieniu Pomorskim. Zdjęcie wykonane w 1946 roku.

Maria Domańska ps. „Jaskółka” (obecnie Skawińska) – Podziemna Organizacja Harcerska „Orleń” w Warszawie.

Tadeusz Janas – Polska Partia Wolności w Słupcy.

Andrzej Kozłowski – współzałożyciel organizacji Narodowy Front Młodej Polski w Kamieniu Pomorskim, ps. „Łącznik”.

Jan Woch ps. „Żbik” członek organizacji Niepodległościowe Siły Zbrojne działającej w Wesołej k. Warszawy w latach 1951-52.

Pierwsza z lewej Janina Karwańska ps. „Iwona” (obecnie Sitkowska) – Podziemna Organizacja Harcerska „Orleń” w Warszawie.

Jadwiga Rek ps. „Olka”, „Pszczółka” (obecnie Grudzińska) – Podziemna Organizacja Harcerska „Orleń” w Warszawie.

BUNT

Jak wspomnieliśmy, część polskiej, patriotycznej młodzieży nie mogła pogodzić się z sowiecką dominacją w Polsce. Samorządnie zaczęły powstawać młodzieżowe organizacje niepodległościowe podejmujące walkę z komuną. Walka ta głównie polegała na kolportowaniu ulotek, wywieszaniu hasel, zrywaniu czerwonych flag i innych formach małego sabotażu.

Były też przypadki gromadzenia broni, jako przygotowanie do walki na wypadek wybuchu wojny. Najwięcej tych organizacji powstało po 1949 roku, po zlikwidowaniu Związku Harcerstwa Polskiego. Młodzi ludzie, mimo że nie mieli wprawy wytrawnych konspiratorów, wzorowali się na doświadczeniach konspiracji z okresu okupacji hitlerowskiej, ustalali nazwy organizacji, rotę przysięgi, przyjmowali pseudonimy.

Organizacje harcerskie wydawały rozkazy, przeprowadzały próby na stopnie harcerskie, przyjmowały przyrzeczenia i oczywiście przysięgi. W tej części wystawy prezentujemy przede wszystkim dokumenty z dwóch dużych organizacji harcerskich: Podziemnej Organizacji ZHP „Orlęta” działającej w Warszawie i Harcerskiej Organizacji Podziemnej „Iskra” działającej w woj. olsztyńskim. Według informatora MSW wydanego w 1964 roku młodzieżowych organizacji niepodległościowych było 491, ich członkami były 6313 osoby. W Warszawie i województwie warszawskim działało 63 organizacje (844 członków) i według podziału bezpieki były to organizacje:

- Proakowskie – 4 organizacje – 63 członków
- Harcerskie – 6 organizacje – 58 członków
- Prowinowskie – 3 organizacje – 40 członków
- Klerykalne – 5 organizacje – 50 członków
- Pod wpływem Endecji – 4 organizacje – 47 członków
- Inne organizacje młodzieżowe – 41 organizacje – 586 członków
- Ogółem w Polsce było organizacji:
- Proakowskich – 60 – 996 członków
- Harcerskich – 80 – 1139 członków
- Prowinowskich – 8 – 117 członków
- Klerykalnych – 46 – 567 członków
- Pod wpływem endecji – 8 – 137 członków
- Innych młodzieżowych – 289 – 3357 członków

Informator nie podaje wszystkich organizacji, nawet tych, które zostały zdekonspirowane, a ich członkowie aresztowani. Związek „Jaworzników” posiada dokumenty (akty oskarżenia, wyroki) z organizacji młodzieżowych, które nie są zapisane w Informatorze. Oczywiście Informator nie ujmuje tych organizacji, którym udało się uniknąć dekonspiracji.

Instytut Pamięci Narodowej zajmuje się dokumentowaniem młodzieżowego ruchu oporu przeciwko komunizmowi. Historycy IPN: dr. Krzysztof Szwagrzyk z IPN we Wrocławiu, Kazimierz Krajewski z Oddziału w Warszawie i Piotr Szubarczyk z Gdańskiego IPN ustalili, że tych organizacji było około 1500, a liczyły one według zaniżonych danych około 11 tysięcy członków.

Jan Andrzejewski – harcerz HOP „ISKRA”

Prezes IPN dr. hab. Janusz Kurtyka napisał m.in.:

„Rzeczywistość konspiracyjna lat 1944-1956 to nie tylko wielkie struktury, działające w skali ogólnopolskiej lub regionalnej. To także szereg mniejszych organizacji, przede wszystkim zaś fenomen organizacji młodzieżowych, masowo pojawiających się zwłaszcza od końca lat czterdziestych, gdy monopol na oficjalną działalność miał komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej. Badania nad tym zjawiskiem społecznym znajdują się dopiero w stadium początkowym. Już teraz jednak można zasadnie twierdzić, że młodzież różnych typów szkół (często harcerze i członkowie stowarzyszeń katolickich), tak licznie konspiracyjnie i najczęściej z braku doświadczenia szybko rozpracowywana przez UB, to ostatnie pokolenie żyjące idealnie II Rzeczypospolitej. Symbolem martyrologii tego pokolenia stał się obóz dla „młodocianych przestępców w Jaworznie.”

Cytat pochodzi z tekstu „Polska 1944-1956. Podbój i ugonim”, zamieszczonego w wydanej przez Oddział IPN w Krukowie publikacji „Podziemie antykomunistyczne w latach 1944-1956”.

- 3 -

ad 3. Karę śmierci za niepokonanie rosu wielkiej wagi, decyduje sąd
w składzie hufcowego, drubnowego i zastępczego.
Karę śmierci za opuszczenie powierzonego posterunku i za zdradę
H.O.P. „ISKRA” ma prawo natychmiast wykonać dowódca danej jed-
ki organizacyjnej.

§ 19.

Humory i dystynkcje.

Godłem H.O.P. „ISKRA” jest lilijka oksydowana noszona na czasos, lub
darsie z podkładką kwadratową sieloną czarną surdonicą regionu do góry.
H.O.P. „ISKRA” przyjmuje zasadniczy typ umundurowania byłego Z.H.P.
Dystynkcje podobne jak u harcerstwa przedwojennego z małymi wyjątkami.

§ 20.

Rytmie standard.

Rytm będąc podany w specjalnym rozkazie Komendy Głównej H.O.P. „ISKRA”
Dotego czasu należy używać nadal hymnu „Hymn harcerski” hymnu „Hymn
partyzancki”. Zdrz standardu będąc podany w specjalnej instrukcji.

Komenda Główna HOP „ISKRA”

Obowiązek i obowiązki. Odpowiada postawie I. stopnia.
Stawienie I.I.
2. Należy Komendy Głównej H.O.P. „ISKRA”
a) Kieruj III-tytuł w/g. stanowiska
b) Wzrostu minimum 1,70 m.
c) Waga minimum 60 kg.
d) Ciężar ciała minimum 60 kg.
e) Ciężar ciała minimum 60 kg.
f) Ciężar ciała minimum 60 kg.
g) Ciężar ciała minimum 60 kg.
h) Ciężar ciała minimum 60 kg.
i) Ciężar ciała minimum 60 kg.
j) Ciężar ciała minimum 60 kg.
k) Ciężar ciała minimum 60 kg.
l) Ciężar ciała minimum 60 kg.
m) Ciężar ciała minimum 60 kg.
n) Ciężar ciała minimum 60 kg.
o) Ciężar ciała minimum 60 kg.
p) Ciężar ciała minimum 60 kg.
q) Ciężar ciała minimum 60 kg.
r) Ciężar ciała minimum 60 kg.
s) Ciężar ciała minimum 60 kg.
t) Ciężar ciała minimum 60 kg.
u) Ciężar ciała minimum 60 kg.
v) Ciężar ciała minimum 60 kg.
w) Ciężar ciała minimum 60 kg.
x) Ciężar ciała minimum 60 kg.
y) Ciężar ciała minimum 60 kg.
z) Ciężar ciała minimum 60 kg.
aa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ab) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ac) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ad) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ae) Ciężar ciała minimum 60 kg.
af) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ag) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ah) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ai) Ciężar ciała minimum 60 kg.
aj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ak) Ciężar ciała minimum 60 kg.
al) Ciężar ciała minimum 60 kg.
am) Ciężar ciała minimum 60 kg.
an) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ao) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ap) Ciężar ciała minimum 60 kg.
aq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ar) Ciężar ciała minimum 60 kg.
as) Ciężar ciała minimum 60 kg.
at) Ciężar ciała minimum 60 kg.
au) Ciężar ciała minimum 60 kg.
av) Ciężar ciała minimum 60 kg.
aw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ax) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ay) Ciężar ciała minimum 60 kg.
az) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ba) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
be) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
br) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
by) Ciężar ciała minimum 60 kg.
bz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ca) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ce) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ch) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ci) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ck) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
co) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ct) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
cz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
da) Ciężar ciała minimum 60 kg.
db) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
de) Ciężar ciała minimum 60 kg.
df) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
di) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
do) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ds) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
du) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
dz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ea) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ec) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ed) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ee) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ef) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ei) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ej) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ek) Ciężar ciała minimum 60 kg.
el) Ciężar ciała minimum 60 kg.
em) Ciężar ciała minimum 60 kg.
en) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ep) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
er) Ciężar ciała minimum 60 kg.
es) Ciężar ciała minimum 60 kg.
et) Ciężar ciała minimum 60 kg.
eu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ev) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ev) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ew) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ex) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ey) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ez) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fe) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ff) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ft) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
fz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ga) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ge) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
go) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
gz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ha) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
he) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ho) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ht) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
hz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ia) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ib) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ic) Ciężar ciała minimum 60 kg.
id) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ie) Ciężar ciała minimum 60 kg.
if) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ig) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ih) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ii) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ij) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ik) Ciężar ciała minimum 60 kg.
il) Ciężar ciała minimum 60 kg.
im) Ciężar ciała minimum 60 kg.
in) Ciężar ciała minimum 60 kg.
io) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ip) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ir) Ciężar ciała minimum 60 kg.
is) Ciężar ciała minimum 60 kg.
it) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ix) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
iz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ja) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
je) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ji) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
js) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ju) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
jz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ka) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ke) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ki) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
km) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ko) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ks) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ku) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ky) Ciężar ciała minimum 60 kg.
kz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
la) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ld) Ciężar ciała minimum 60 kg.
le) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
li) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ll) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ln) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ls) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ly) Ciężar ciała minimum 60 kg.
lz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ma) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
md) Ciężar ciała minimum 60 kg.
me) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ml) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ms) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
my) Ciężar ciała minimum 60 kg.
mz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
na) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ne) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ng) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ni) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
no) Ciężar ciała minimum 60 kg.
np) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ns) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ny) Ciężar ciała minimum 60 kg.
nz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ob) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
od) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oe) Ciężar ciała minimum 60 kg.
of) Ciężar ciała minimum 60 kg.
og) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ok) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ol) Ciężar ciała minimum 60 kg.
om) Ciężar ciała minimum 60 kg.
on) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
op) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
or) Ciężar ciała minimum 60 kg.
os) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ot) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ou) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ov) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ov) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ow) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ox) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
oz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pe) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ph) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
po) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ps) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
px) Ciężar ciała minimum 60 kg.
py) Ciężar ciała minimum 60 kg.
pz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qe) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ql) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
qz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ra) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
re) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ri) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ro) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ru) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ry) Ciężar ciała minimum 60 kg.
rz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
se) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
si) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
so) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ss) Ciężar ciała minimum 60 kg.
st) Ciężar ciała minimum 60 kg.
su) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
sz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ta) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
td) Ciężar ciała minimum 60 kg.
te) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
th) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ti) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
to) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ts) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ty) Ciężar ciała minimum 60 kg.
tz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ua) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ub) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ud) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ue) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ug) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ui) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ul) Ciężar ciała minimum 60 kg.
um) Ciężar ciała minimum 60 kg.
un) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
up) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ur) Ciężar ciała minimum 60 kg.
us) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ut) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ux) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
uz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
va) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ve) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
vz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
we) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ws) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ww) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
wz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xa) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xe) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xs) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
xz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ya) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ye) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ym) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yn) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yo) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yp) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yq) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yr) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ys) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yt) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yu) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yv) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yw) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yx) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yy) Ciężar ciała minimum 60 kg.
yz) Ciężar ciała minimum 60 kg.
za) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zb) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zc) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zd) Ciężar ciała minimum 60 kg.
ze) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zf) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zg) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zh) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zi) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zj) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zk) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zl) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zm) Ciężar ciała minimum 60 kg.
zn)

Wyjątki z „Informatora o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956” wydane w 1964 roku przez Biuro „C” Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

ORGANIZACJE HARCERSKIE

„Szare Szeregi” – to kryptonim działającego w okresie hitlerowskiej okupacji konspiracyjnego Związku Harcerstwa Polskiego, który wznowił swoją działalność już w końcu 1939 r. Prowadził działalność wychowawczą, propagandową, „mały sabotaż”, wywiad wojskowy oraz dywersję. Organizacyjnie i politycznie podlegał Komendzie Głównej AK.

Po wyzwoleniu organizacja ta zostaje rozwiązana, większa część jej członków wstąpiła do działającego legalnie Związku Harcerstwa Polskiego (ZHP). Pozostała część trwała dalej w podziemiu pod dawną nazwą „Szare Szeregi” i prowadziła działalność przeciw Polsce Ludowej.

Po rozwiązaniu w 1949 r. Związku Harcerstwa Polskiego i utworzeniu w jego miejsce Organizacji Harcerskiej (OH) szereg działaczy b. ZHP nie chcąc uznać tej reorganizacji i zmiany kierunków ideowych oraz wychowawczych w ZHP, nawiązuje kontakty z działającymi w podziemiu „Szarymi Szeregami”.

Najwięcej do pracy konspiracyjnej przeszło harcerzy z komendy poznańskiej (na czele z harcmistrzem Poplewskim), dolnośląskiej (na czele z harcmistrzem Sobolewskim) i białostockiej (na czele z harcmistrzem Moniuszką). W Warszawie w latach 1948-51 działała „Tajna Warszawska Komenda ZHP”. Celem nielegalnego harcerstwa było rozwijanie walki z wpływami sił socjalistycznych, zwłaszcza na odcinku wychowania młodzieży. Organizacje harcerskie działające nielegalnie świadomie nawiązywały do koncepcji politycznych Armii Krajowej, a następnie org. „Wolność i Niezawisłość”.

NA TERENIE POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTW WYSTĘPOWAŁY ONE POD NASTĘPUJĄCYMI NAZWAMI

woj. warszawskie: „Harcerska Zbrojna Służba Ojczyźnie”, „Kółko Zbrojnych Rycerzy”, „Młodzieżowy Ruch Oporu – Komitet Wyzwolenczy”, „Orlęta”, „Waszyngton”, „Zarzewie”;

woj. białostockie: „Harcerska Grupa Pogromców Komunizmu”, „Harcerska Organizacja Podziemna”;

woj. bydgoskie: „Najwyższy Organ Harcerstwa Polskiego”, „Rodzinka”, „Skauci”, „Tajna Organizacja Skauting”, „Związek Czarnych Skautów”;

woj. gdańskie: „Krajowe Siły Wyzwolencze”, „Młoda Polska”, „Nadmorska Organizacja Młodzieżowa”, „Orzeł”, „Podziemne Mewy Jardy”, „Polski Skauting Podziemny”, „Rycerze Dobrej Woli”, „Szare Szeregi”, „Szczerb”, „Tajna Organizacja Skauting”, „Trupie Głowy”, „Victoria”;

Harcerze „Orlęta” po przysiędze.

woj. katowickie: „Harcerska Organizacja Podziemna”, „Harcerstwo Polskie”, „Konspiracyjne Harcerstwo Polskie”, „Podziemna Organizacja Harcerstwa Polskiego”, „Polska Organizacja Młodzieży – Skaut”, „Przedwojenny Związek Harcerstwa Polskiego”;

woj. kieleckie: „Harcerski Batalion Szturmowy”, „Szare Szeregi”, „Związek Zakonspirowanego Harcerstwa”;

woj. krakowskie: „Harcerski Ruch Antykomunistyczny”, „Harcerstwo Polskie”, „Stowarzyszenie Harcerzy Polskich”, „Tajny Związek Harcerstwa Polskiego”;

woj. lubelskie: „Pierwsza Trawnicka Drużyna Harcerska”, „Szara Brać”, „Tajne Harcerstwo Polskie – Błękitna Jedyńka”;

woj. łódzkie: „Harcerstwo Konspiracyjne Polski”, „Podziemna Organizacja ZHP – Mała Dywersja”, „Skauting”, „spiskowa Organizacja Harcerska”, „walka o Ziemię Wschodnie”;

woj. olsztyńskie: „Harcerska Organizacja Podziemna – „ISKRA”, „Harcerskie Siły Zbrojne Wrzos”, „Związek Młodych Patriotów”, „Związek Skautów Polski”;

woj. opolskie: „Harcerstwo Polskie”;

woj. poznańskie: „Bi-Pi”, „Błękitni Rycerze”, „Harcerska Organizacja Podziemna”, „Konspiracyjny Związek Harcerstwa Polskiego”, „Krucjata Wolności”, „Nielegalny Zastęp Harcerski Orzeł”, „Podziemie Harcerskie Zawisza”, „Polska Armia Skautowska”, „Tajna Organizacja Krajowa”, „Zastęp Wilków”, „Zawisza”;

Przemyśl (woj. rzeszowskie): „Konfederacja Patriotów Polskich”, „Zastęp Indyjski”, „Związek Harcerstwa Polskiego Krajowego”;

woj. wrocławskie: dwie organizacje pod nazwą: „Harcerska Organizacja Podziemna”, „Związek Harcerstwa Polskiego – Prawicowy”;

woj. zielonogórskie: „Białe Sokoly”, „Harcerska Organizacja Podziemna – Batalion Śmigły”, „Harcerstwo Polskie”, „Konspiracyjny Związek Harcerstwa Polskiego”, „Unia Młodzieży Demokratycznej”;

Koszalin: „Bataliony Harcerstwa Polskiego”.

HARCERSKA ORGANIZACJA PODZIEMNA „ISKRA”

Działała w latach 1947-1950 na terenie powiatów: Olsztyn, Szczytno, Giżycko, Bartoszyce, Lidzbark, Ostróda i Mrągowo – woj. olsztyńskie. Posiadała kontakty w woj. białostockim (Elk, Olecko), w woj. gdańskim (Sztum, Gdynia), w woj. wrocławskim (Kłodzko, Bystrzyca), w woj. warszawskim (Maków). Dowódcą był Wiesław Kazberuk ps. „Brzoza”, „Grot”, zastępcą Ryszard Wrzós ps. „Fok”, kwatermistrzem Romuald Jankiewicz ps. „Błyskawica”, sekretarzem Kazimierz Klimaszewski ps. „Bezan”. Struktura organizacji przedstawiała się następująco: wydziały: organizacyjny, drużyn w HOP „Iskra”, podzielona była na 15 komend – Hufców Harcerskich. Organizacja liczyła 300 członków.

Komendant Wydziału Harcerzy Mieczysław Osiecki ps. „Rafalek” po zajęciu terenowych składa raport Komendantowi Chorągwi Ryszardowi Jakubowskiemu ps. „Kot” – niewidocznemu na zdjęciu.

**PODZIEMNA ORGANIZACJA ZHP „ORLETA”
DZIAŁAJĄCA W WARSZAWIE W LATACH 1949-1952
LICZYŁA 62 CZŁONKÓW**

HOP ZHP „Orleńta” posiadała strukturę harcerską.

**PRZYSIĘGA ORGANIZACYJNA
PODZIEMNEJ ORGANIZACJI ZHP „ORLETA”
W WARSZAWIE.**

Przysięgam uroczystie na Krzyż Chrystusowy,
na prochy poległych za Świętą Sprawę Braci i na własny honor,
że Wiary i Ojczyzny nigdy się nie wyrzeknę;
Że za hasło całej mej pracy będę miał „Bóg Honor i Ojczyzna”.
A tym samym będę gorliwym katolikiem i Polakiem,
idąc pod sztandarami Krzyża Chrystusowego i Białego Orła;
że zawsze bronil będę prawdziwej wolności i niepodległej Polski;
że za wiarę i Ojczyznę gotów będę w potrzebie życie oddać;
że miłość Boga i Ojczyzny będę wpajał innym;
że nigdy nie zapomnę, czym było
i czym powinno być harcerstwo polskie;
że bronil będę od upadku pięknych idei prawdziwego harcerstwa;
że pięknych tych idei należycie będę przestrzegał i wpajał je innym;
że całą swą pracę służąc Bogu i Polsce
będę dążył do odrodzenia prawdziwego harcerstwa polskiego,
pociągając w ten sposób do tej służby młodzież polską.

Tak mi dopomóż Bóg!

Rota do przysięgi została zatwierdzona 16.07.1950 r. przez Tymczasową Radę Komórki Kierującej P.O. ZHP „Orleńta”.

SKŁAD KIEROWNICTWA

Komenda Chorągwi:

Komendant – Ryszard Jakubowski ps. „Kot”,
Zastępca i sekretarz – Andrzej Rudnicki ps. „Granat”,
Członek Komendy – Czesław Pawłowski ps. „Bąk II”,
Łączniczka – Jolanta Jakubowska ps. „Barbara”.

Komenda Hufca:

Komendant – Kazimierz Grabowski ps. „Jerzy”, „Brzózka”,
Zastępca – Maria Domańska – ps. „Jaskółka”,
Sekretarz – Jadwiga Rek ps. „Olka”, „Pszczółka”,
Skarbnik – Bogdan Czajka ps. „Jagódka”
później – Władysław Bąkowski ps. „Irka”, „Dorota”,
Komendant Wydziału Harcerzy – Mieczysław Osiecki ps. „Rafalek”.

Drużynowi:

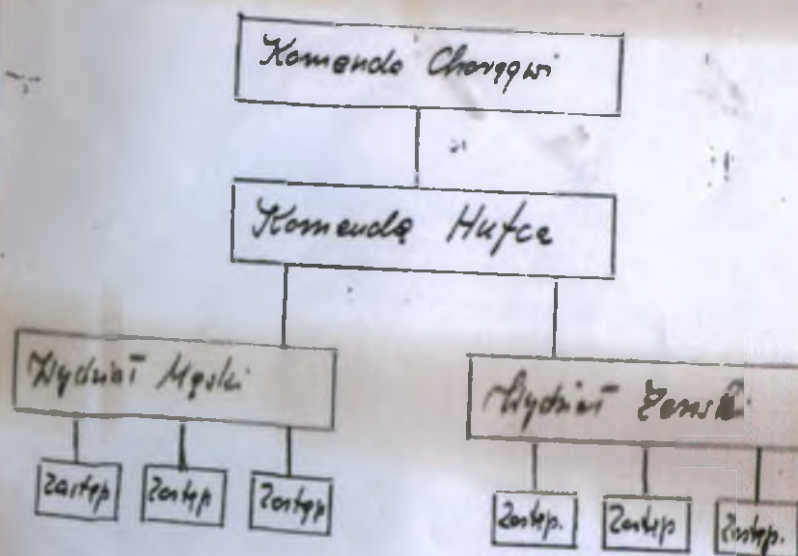
Janusz Krent ps. „Ostrowski”,
Tadeusz Lenzion ps. „Żaba”,
Władysław Bąkowski ps. „Loczek”,
Jerzy Malarski ps. „Szczupak”.

Zastępowe:

Janina Karwańska ps. „Iwona”,
Elżbieta Klejnowska ps. „Limba”,
Barbara Zawadzka ps. „Grażyna”

Zastępowi:

Jan Buks ps. „Mrówka”,
Bogdan Czajka ps. „Jagódka”,
Ryszard Gorczyca ps. „Wieloryb”,
Stanisław Pawłowski ps. „Bąk I”,
Sylwester Stasiak ps. „Ster”,
oraz: „Jastrząb”, „Julek”, „Kogut”, „Komar”, „Kula”, „Maciek”, „Sęk”,
„Szpilka”, „Tyka” – imiona i nazwiska nieznane.

Schemat organizacyjny sporządzony przez oficera U/B

przebiegała sprawnie, a Państwo w której z radością poznano
Beli to było Zastępowanie.
swoich obowiązków, wykonujemy solidnie, nie obawiając
kresu dla nasze Pracy i Przyrodoznawstwa, będziemy ostrożni
do celu.

O Z U W A Z I

F. G. K. H.

SEKRETARZ J. E. H.

1-1 OLKA.

Olka

HARCEZY.

KOMENDANT WYDZIAŁU HARCEZY

1-1 IRKA.

Irka

BRZÓZKA

BRZÓZKA

*Odprawa Komendy Ilusca w mieszkaniu
K. Grabowskiego.*

Harcerki P.O. „Orleń” po złożeniu przysięgi. Od lewej: Jadwiga Rek ps. „Olka” „Pszczółka”, Maria Domańska ps. „Jaskółka”, Bogumiła Kawińska ps. „Irlka”, „Dorota”.

Komendant Hufca Kazimierz Grabowski ps. „Brzoška” odbiera przysięgę od nowego harcerza w kwaterze Szarych Szeregów na Cmentarzu Powązkowskim.

NIEKTÓRE AKCJE H. O. P. „ORLETA”

W przeddzień komunistycznego święta 1 maja 1951 r., późnym wieczorem, przeprowadzono akcję zrywania flag. Akcją kierował „Rafalek” (Mieczysław Osiecki). W akcji tej uczestniczyli: „Ostrowski” (Janusz Krent) i Wieloryb (Ryszard Gorczyca), a na obstawie: „Jaskółka” (Maria Domańska), „Olka” (Jadwiga Rekówna), „Iwona” (Janina Karwańska), „Grażyna” (Barbara Zawadzka) i „Limba” (Elżbieta Klejnowaska).

Zerwano flagi z budynku szkoły przy ul. Oszmiańskiej 23/25 oraz kilka czerwonych flag z budynków mieszkalnych sąsiednich ulic. Zwróciło to uwagę UB, które po przeprowadzeniu dochodzenia, rozpoczęło obserwację środowiska szkolnego przez tajnych agentów ubowskich.

3 Maja 1951 r., chcąc zwrócić uwagę uczniów ogólnokształcącej szkoły przy ul. Oszmiańskiej na wykreślenie z kalendarza Święta Narodowego – Rocznicy Konstytucji 3 Maja, „Orleń” poderwały całą szkołę na wagary. W szkole pozostały nieliczne wyjątki, a wszyscy uczniowie opuścili gmach szkolny i w grupach klasowych maszerowali wąłem kolejowym w stronę Żerania. Idąc śpiewali pieśni patriotyczne.

Następnego dnia w szkole zjawili się funkcjonariusze UB, przesłuchiwali nauczycieli i działaczy ZMP. Wezwano rodziców i wprowadzono atmosferę zastraszania. Niektórych rodziców wzywano do Urzędu Bezpieczeństwa przy ul. Cyryla Metodego na przesłuchania.

**WYJĄTEK
Z PRZYGOTOWANEGO
PRZEZ K. GRABOWSKIEGO
PS. „BRZÓZKA” TEMATU NA
SZKOLENIE ZASTĘPOWYCH:**

„Zadanie nasze jest trudne, bo działamy konspiracyjnie. Jesteśmy jednak silni, bo przeciwko komunizmowi, który zalewa Polskę i cały świat, idziemy do młodzieży z drogimi i pięknymi ideałami. Busolą, która wyznacza nam kierunek pracy jest właśnie umiłowany przez nas ideał wychowawczy młodzieży – przyszłość Polski. Określa nam to Przyrzeczenie i Prawo Harcerskie i potrzeba obrony młodzieży polskiej przed skomunizowaniem”.

90, 249

step $k=2$

Лавровъ Александръ Ивановичъ
Брянскъ.

Th. ⁴ jagidka

grupa III

Spinia. *Scirrhine* *opuntia* afflatus *Moraga*.
W. *sermone* *is* *orientis*, *homo* *tyllo* *ca*
homo *homo* *sermone* *ca* *homo* *homo*.
Dr. Hyslop *to* *willis* *opuntia* *is* *sermone*.

Penitencia:

Sarmangtanka 3
Syzsukicaja 3

PRZYBINGA INSTRUKTORSKA.

Przysięgam uroczyście na Krzyż Chrystusowy, na prochy poległych
na Świętą Sprawę Braci, oraz na własny honor że:
sumiennie i nieugięcie pracować będę na polu wychowawczym młodzie-
ży, dążąc do wychowania szlachetnych, prawdziwych Polaków.
Nie ulękę się walki z wrogiem.
Nigdy nie dopuszczę się zdrady naszej Organizacji, a tym samym
zdrady Świętej Sprawy. Zobowiązuję się raszej śmierci ponieść nie-
takowej zdrady się dopuścić.
Przysięgam na swym stanowisku sumiennie i nieugięcie trwać
i pracować, dążąc tym do realizacji podjętych zadań.
Przysięgam wierność braterską i pomoc swym współpracownikom.
Przysięgam całkowicie podporządkować się:
Prawu Marcowskiemu,
Zakłóśnikom Organizacji,
Rozkazom swego dowódcy i przełożonych.
Tak mi dopomóż Bóg.

Zatwierdzono przez Tymczasową Radę Komórki Kierującej
Podziemnej Organizacji Bliźniaku Harcerstwa Polskiego
w dniu 1 lutego 1951 r. w Warszawie.

Служба

ZASTYPO A. KOMENDANTA:

1-1 Ref: 201

Негод.

P.O. KOMEN DAN

1. *Abstract*

1951. 1.11.1951.

Rozkaz L. 1/51
(Treść ustalono z mało czytelnego rękopisu)

Wzbrońcie się! Wiedzą, że nasz kraj. Różnymi kłamstwami i oszczerstwami zastawiają się oczy Polaków. Wielu z naszych braci ulega tym czynnościom odwracając się od Wiary i Ojczyzny. Mocniejsi na duchu starają się płynąć jej falami przeciwstawiając, lecz wróg jest silniejszy. W więzieniach giną najlepsi synowie naszej Ojczyzny. Polska ginie pochłaniona przez Rosję. Obalone naszą organizację Zręb, lecz my się nie ugieliśmy schodząc do podziemia by nadal kontynuować swoją pracę wychowawczą. Już od 1949 roku pracujemy w ukryciu. W pracy swojej nie porykamy na wiele trudności bądź to ze strony wroga, bądź też ze strony naszych członków. Długo w dniu dzisiejszym kiedy przystąpiliśmy do pewnych reform spełnionych do wszystkich członków naszego hufca by szli pewnie wytyczoną przez organizację drogą. Druhny i Druhowie! Postępujcie jak przystało na harcerzy. Pamiętajcie, że od was zależy przyszłość naszej Ojczyzny. Nie zapominać o zdaniu: „Jaką wychowacie młodzież, takie będziecie mieli państwo”. Wychowujemy więc ludzi, którzy nigdy i nigdzie nie zdradzą Wiary i Ojczyzny, którzy dla Polski będą nieugięte młotowce, a nawet gotowi będą w potrzebie życie oddać. Rzućcie Wam hasło: „Bóg, Honor, Ojczyzna”. Idźcie według niego, a dojdziecie do celu. Czerwony, zawsze ciężyła wrog.

Brzózka

Jaskółka.

Hufiec „Orleń”

Rozkaz L. 3/51

M. p. 26.03. 1951 r.

(Z zachowanego rękopisu)

Druhny i Druhowie!
Instruktorzy, Funkcyjni i Szeregowcy!
Konspiracja to słowo nawiązujące nam na myśl ciężką pracę pełną trudu i poświęcenia. Działalność niebezpieczna i wymagająca wiele rozważań i ostrożności. Nie prowadzimy dywersji i walki zbrojnej. Prowadzimy pracę wychowawczą i samokształceniową. Chcemy osiągnąć nasze ideały i jawnie służyć Bogu, Ojczyźnie i bliźnim. Chcemy mieć wolną i sprawiedliwą Polskę, Polskę której nie będzie rozkazywać „dobrodusza” sowiecka Rosja. Chcemy Polski niezależnej od nikogo. Za te dążenia jesteśmy srodze prześladowani. Wiemy jak ciężka i mozolna jest nasza służba.
Jakże inaczej czujemy się w tej ciszy leśnej. Z radością patrzymy na Wasze rozświetlane twarze. Zasłużony jest ten uśmiech. Wiemy jednak, że każdy z Was naje sobie sprawę z sytuacji w jakiej się znajdujemy. Dlatego musimy troszczyć się o bezpieczeństwo.
Druhny i Druhowie!
Niech ten dzień da Wam jak najwięcej radości, niech pozostanie na długo w pamięci Waszej. Spędźmy go prawdziwie po harcersku.

II Organizacyjne

1. Dowództwo służby bezpieczeństwa powierzam Dh. Rafałkowi
2. Tytułujemy się: „Druhu”, „Druhno” i zależnie od funkcji
3. Rozkazuję zachować ostrożność
4. Przypominam o karności
5. Wywodząc obowiązki meldowania się
6. Porządek dnia:
 - Apel
 - Śniadanie
 - Harce (w tym czasie odpowia Komendy)
 - Ognisko - Przyrzeczenie
 - Apel wieczorny
7. Do przyrzeczenia zostają dopuszczeni:
Bak I, Łoczek, Munka, Ostrowski, Szczupak, Szpilka, Tyka, Wieloryb.

Sekretarz Hufca
-/- Ośka

Komendant Hufca
-/- Brzózka

Treść Przysięgi:

„Przysięgam wobec Boga i wszystkich tu obecnych, że nie wydam tajemnicy organizacyjnej oraz będę walczył o prawdziwą Wolność i Niepodległość. Tak mi dopomóż Bóg”.

Taką przysięgę składali na Ryngraf członkowie organizacji: Obrońcy Korony - Wolność i Niepodległość w 1950 r.

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI PODZIEMNEJ ORGANIZACJI MŁODZIEŻY POLSKIEJ DZIAŁAJĄCEJ W HRUBIESZOWIE

Inspiratorem i założycielem organizacji był Bronisław Sarzyński ps. „Wichura”, absolwent III kl. Gimnazjum Mechanicznego w Hrubieszowie. Hasło organizacji: „WIARA, NIEZAWISŁOŚĆ, WOLNOŚĆ”.

Działalność przypada na okres od połowy września 1949 r. do końca sierpnia 1950 r. Organizacja działała na terenie powiatów Hrubieszów i Tomaszów Lubelski.

- Obowiązywała przysięga i regulamin organizacyjny.
- Była struktura komórkowa.
- Prowadzono propagandę antykomunistyczną za pomocą ulotek, afiszy i napisów o treści wrogiej panującemu wówczas ustrojowi.
- Organizacja posiadała powielacz i matrycę oraz pistolet vis, który należał do dowódcy.
- Planowano akcje rozbrojeniowe. Przygotowywano się do rozbrajania ormowców i milicjantów.
- Prowadzono prace wywiadowcze (zbierano informacje o miejscowych działaczach politycznych i społecznych).
- Prowadzono mały sabotaż, m. in. zniszczono dekorację sporządzoną z okazji 70. rocznicy urodzin Stalina.
- Planowano w przyszłości zorganizowanie oddziału zbrojnego.

Organizacja szybko rozrosła się i liczyła 36 członków. Nie jestem w stanie wymienić nazwisk wszystkich członków, gdyż mógłbym pomylić ich nazwiska. Wymieniam tylko tych, których znałem z Gimnazjum i pobytu w więzieniu oraz z rozpraw sądowych.

Rozprawa członków naszej organizacji rozpoczęła się 29 grudnia 1950 r.

Była to rozprawa pokazowa.

Oto lista członków POMP, których nazwiska pamiętam:

1. Bronisław Sarzyński – dowódca, 2. Józef Borzęcki, 3. Władysław Olecki, 4. Zygmunt Baranowski, 5. Tadeusz Kosik, 6. Ryszard Borys, 7. Stanisław Tracz, 8. Bernard Terebus, 9. Tadeusz Onok, 10. Edward Lejweber, 11. Henryk Błaszczyński, 12. Antoni Kidaj, 13. Zygfryd Kuźmiński, 14. Tadeusz Pachla, 15. Marian Piasecki, 16. Edmund Skorupski, 17. Henryk Sołodko, 18. Zenon Borny, 19. Jan Drozdziel, 20. Roman Wójcik, 21. Wacław Marut, 22. Tadeusz Mędryk.

Dowódca organizacji Bronisław Sarzyński przebywa w Stanach Zjednoczonych, a 13-ro jej członków odeszło na Wieczną Wartę.

Tadeusz Kosik
Hrubieszów

OBROŃCY KORONY – PODZIEMNA ORGANIZACJA WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ

Członkowie organizacji „Obrońcy Korony – Wolność i Niepodległość”. I-szy rząd, od lewej: Jerzy Oldakowski, Edward Czaderski – skazani na 8 lat więzienia, Leon Cholewicki – na 5 lat, II rząd: Janusz Dobosz i Janusz Oldakowski – na 6 lat, wymienieni zostali skazani przez Rejonowy Sąd Wojskowy w Warszawie. Rezerwat przyrody k. Rembertowa rok 1950 lato.

WIERSZYK TEN W LATACH 1946-50 BYŁ CZYTANY PRZEZ MIESZKAŃCÓW TRÓJMIASTA.

*Hej wszyscy do walki z naszym wspólnym wrogiem,
Który wisi jak burza nad polskim narodem.
Tym wrogiem jest Stalin z przeolbrzymią Rosją
Lecz my go zgnieciemy słowiańską jednością.*

*Diabłem jest Stalin, z małą pochodzi rodem,
Myśli, że przetrzyma każdy naród głodem.
Damy mu po pysku, aż mu pójdzie jucha.
Na stryczku wyzionie swego złego ducha.*

*Autor Janusz Witczuk,
brat Jaworzniaka - Wojciecha*

FRAGMENT HYMNU POLSKIEJ PARTII WOLNOŚCI, DZIAŁAJĄCEJ W SŁUPCY W LATACH 1949-1950.

*Słyszysz narodie znękany
jak fałszem ozdobiony
ród dziki opuszcza z góry
po uściskach Judasza
kremlowskie pazury*

*Kto więc Ojczyzny nie zdradził
niech chwyci broń na wroga
co wolność naszą uwadził
i chciał podeptać Boga.*

*Obludna wrogu twoja twarz
Lecz nie da się tumanić
Wolności hufiec nasz.*

Autor Bogdan Wziętek

MŁODZI KONSPIRATORZY

Janusz Horodniczy

Edmund Radziszewski

Stanisław Palczewski

Jan Mężyk

Stefan Kraszewski

Leon Chrościcki, Rok 1951,
przed aresztowaniem

Roman Śliwczyński

Bohdan Chodak

UWIEZIENIE, ARESZTOWANIE, ŚLEDZTWO.

W tym dziale zostały przedstawione oryginalne dokumenty pochodzące z akt sądowych i archiwów Instytutu Pamięci Narodowej. Niektóre z nich, z uwagi na to, że liczą niekiedy kilkanaście stron (np. akty oskarżenia) zostały zaprezentowane w skrócie.

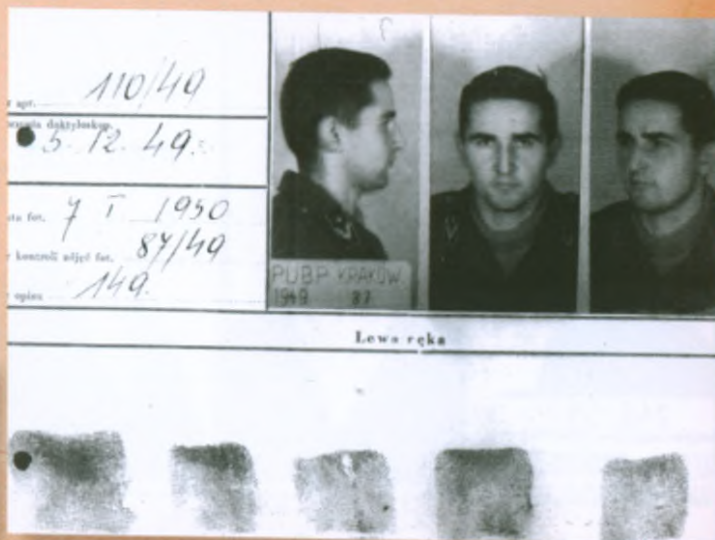
W czasie pobytu w piwnicznych celach urzędów bezpieczeństwa, jak również w czasie przesłuchań nikt nie robił zdjęć. Prezentujemy rysunki wykonane przez byłych młodocianych więźniów politycznych, którzy odtworzyli obraz własnych przeżyć po wyjściu z więzienia. Wydaje się, że rysunek bardziej przemawia niż najtrafniejszy opis.

POLSKO!

*U stóp Twoich kładziem poprzez zimne kraty Szczęście
i wolność – niby wonne kwiaty.*

Stach, Lech, Kazek, Władek.

Członkowie organizacji „Orleń” z Rudnika napisali te słowa na akcie oskarżenia, który dał im do podpisania adwokat.

Aleksander Wojtylak Świętokrzyski Batalion „Zajęca” – WiN.

PAMIĄTKI WIĘZIENNE

Z rozmaitych przedmiotów wykonywanych w więzieniu niewiele dało się ocalić. Prezentowany obok rysunek powstał w niecodziennych okolicznościach. Któregoś zimowego dnia 1953 roku wrzucono nam, do celi numer 20 w Pałacu Mostowskich średniego wzrostu, korpulentnego, łysiejącego blondyna w wieku około czterdziestki. Okazał się nim być Czesław Czarnecki, absolwent Akademii Sztuk Pięknych, uzdolniony malarz fizjonomista. Pod jego ręką powstawały wspaniałe obrazy: sceny batalistyczne polskiej husarii, alegoryczne wizje niepodległej Polski i sceny więzienne. Obrazy te powstawały przy pomocy nieznannej dziś techniki chemicznego ołówka polegającej na kilkakrotnym jego spieraniu, co pozwalało na wydobywanie rozmaitych odcieni fioleto, od bladego do intensywnego.

Najbardziej utkwił mi w pamięci obraz Chrystusa schodzącego z więziennego okna, w promieniach słońca. Do portretu więźnia pozował pan Marynowski, Warszawianin z Mokotowa, który zdaniem artysty odznaczał się najbardziej klasycznym profilem.

Pan Czarnecki wykonał nam również kilka portretów. Prezentowana kompozycja przedstawia (od lewej): Ryśka Ziernickiego ps. „Błyskawica” z Polskiej Szturmówki Chłopskiej, Zygmunta Jabłońskiego z Wawerskiej Organizacji Niepodległościowej i mnie, oskarżonego również z art. 86 § 2kkWP.

Miały to być, w zamysłu malarza – „młode orły” złączone z prawdziwym, w koronie.

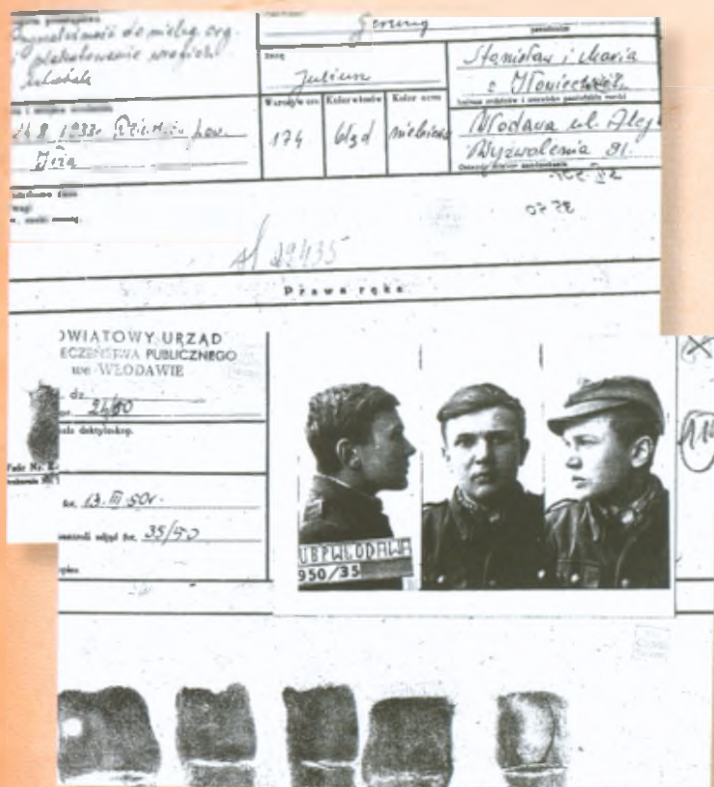
Płótno do rysunków, pochodziło z więziennych prześcieradeł, które cięte na mniejsze kawałki obrębialiśmy później ozdobnym ściągciem. Najtrudniej było z przekazaniem rysunków na wolność. Ten właśnie miałem zaszyty na plecach, pod podszewką marynarki. Dotarł do rodziny bardzo szybko, gdy pojechałem na sprawę, do sądu na ul. Koszykowej. Tam po wejściu do ubikacji wyprułem ten rysunek i schowałem do kieszeni. W czasie, gdy mój obrońca przemawiał, wsunąłem mu ten rysunek do teczki, a przy okazji „w zamian” wziąłem 2 kopiowe ołówki. Żegnając się szepnąłem mecenasowi:

To co pan znajdzie wśród papierów – proszę oddać rodzicom.

Na następnej rozprawie adwokat bardziej pilnował teczki niż tego, co działo się na sali sądowej. Prosił mnie „Niech pan nigdy tego więcej nie robi, bo wyleją mnie z adwokatury”. Tego dnia, po powrocie z sądu wpadłem na profosa aresztu w Pałacu Mostowskich, który z za pleców wyciągnął kilka obrobionych chustek, na szczęście jeszcze bez rysunków, odkrytych w międzyczasie w naszej celi i z rykiem skoczył na mnie, pytając czyja to robota. Skończyło się na mokrym karcu – najdłuższej dobie w moim życiu.

Jerzy Stokowski

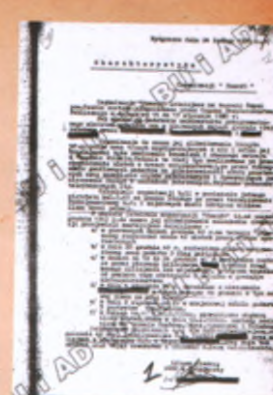
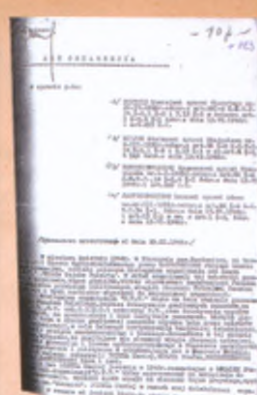
UBOWSKA DOKUMENTACJA:

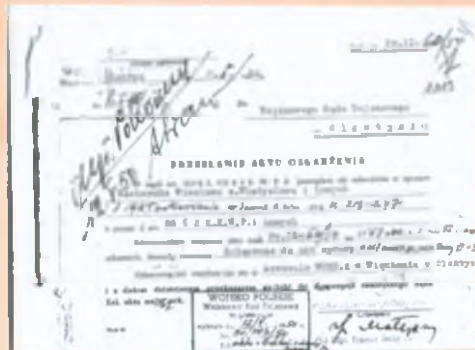
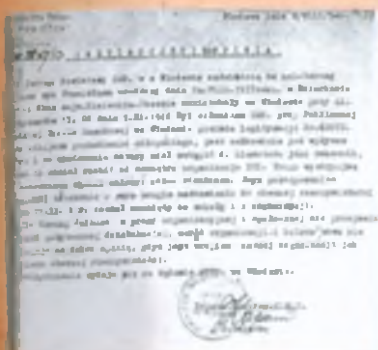
Juliusz Gerung.

Tadeusz Polcyn i Krystyna Polcyn – Organizacja „Powrót” w Kcyni pow. Szubin.

Od lewej: Okładka informatora, Nakaz uwięzienia S. Siejka, Protokół rewizji – R. Bachorski, Akt oskarżenia – S. Siejka i inni Charakterystyka organizacji „Powrót”

Zaświadczenie - opinia.

Przesłanie aktu oskarżenia w sprawie W. Kazberuka i innych.

Zdjęcie wykonane w UB w Pulawach Leszka Szukiewicza Organizacja Harcerska „Białe-Czerwoni w Pulawach”.

...Minęło 48 lat, więzienie przeniesiono do nowo wybudowanych obiektów. Stare więzienie przejął kościół, gdyż była to jego własność. Rozpoczęto remont.

Po otrzymaniu pozwolenia z Kurii wybrałem się z synem na zwiedzanie tego „przybytku”. Pierwsze kroki skierowałem do celi nr 2 na parterze.

Atmosfera ponura, jak przed laty. Popadłem w stan wzruszenia, kiedy zobaczyłem mały obrazek z wizerunkiem Chrystusa na miejscu, gdzie przed 48 laty był wykonany na ścianie ręką skazanego napis: „Bogusław Brzozowski, lat 21, nauczyciel, kara śmierci.”

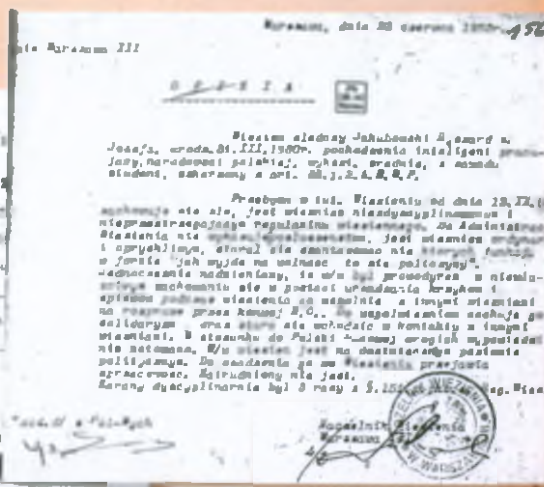
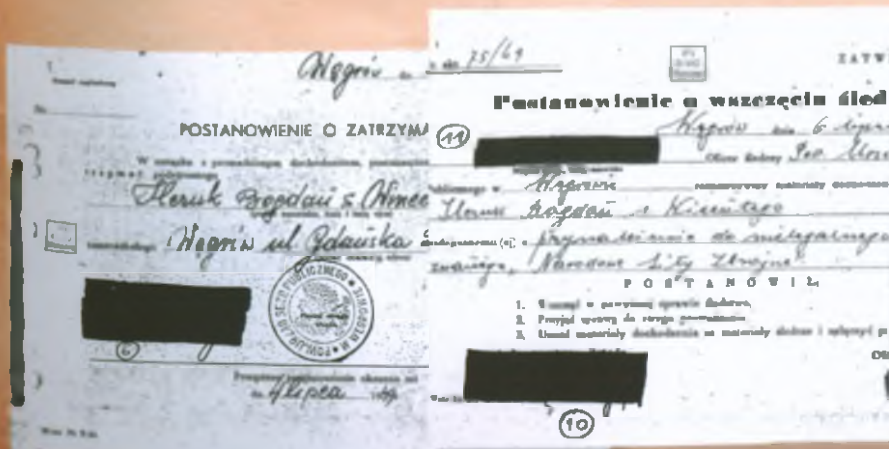
...Krążył niepisany przekaz, że do wykonania wyroku śmierci na Bogusławie Brzozowskim przyczynił się groźny „kapuś”, który był „kalifaktorem” na oddziale pierwszym więzienia w Radomiu, a pochodził prawdopodobnie z okolic Szydłowca.

Brzozowski na pierwszej sprawie dostał chyba dożywocie. Inspirowany przez „specja” „kapuś” namówił Brzozowskiego, aby na rozprawie zaprotestował, że napadu dokonała nie „banda” lecz nielegalna organizacja i wówczas sąd zmienił klasyfikację czynu (artykuł) i orzekł karę śmierci. Wyrok wykonano 30 grudnia 1950 r. w radomskim więzieniu... Haniebny to rezultat współpracy z UB.

W ciszy ponurej celi odmówiłem modlitwę. Napis po latach zniknął, gdyż został zamalowany olejną lamperią.

Minęły lata, a przekaz ustny istniał i miejsce tego napisu było oznakowane wizerunkiem Chrystusa.

Henryk Sarna

Postanowienie o wzięciu śledztwa.

Postanowienie o zatrzymaniu.

Opinia więzienna.

GDY ODDZIELI CIĘ KRATA

Gdy oddzieli cię krata
Od najbliższych i świata,
O czym marzysz co noc i co dzień?

Za czym tęsknisz szalenie,
Co jest twoim marzeniem
I przy tobie zostaje jak cień?

O wolności marzę wciąż skrycie,
Gdy do domu wreszcie powrócę
- Jak radosnym będzie me życie,
Gdy zmartwienia w dal odrzucę.

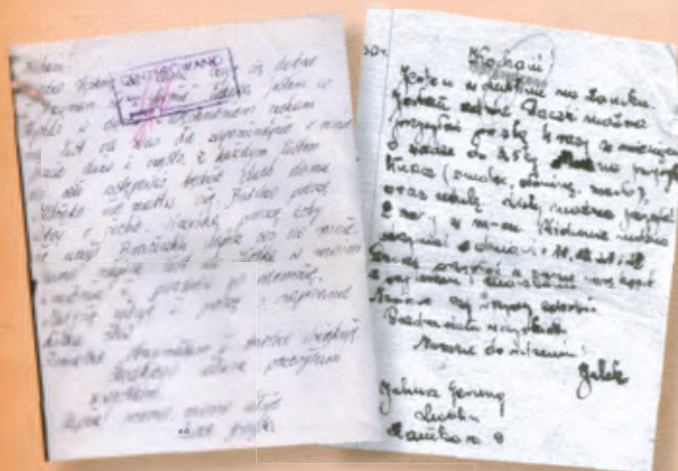
Gdy ci w lesie zaszumią drzewa,
Gdy w ogrodzie zerwiesz kwiat,
Gdy ci słowik piosenkę zaśpiewa
- To jest właśnie wolny twój świat.

Ukojona wolnością, upojona radością,
Że wśród bliskich znów można żyć,
Wciąż uwierzyć ci trudno
W prawdę jak bajka cudną,
Że szczęśliwą aż tak można być.

Gdy więzienne znikną oddziały,
Gdy cię bujne życie pochłonie,
Zapomnisz o smutkach starych,
Zapomnisz o Fordonie.

Czasem jednak w szarej godzinie
Wróc do wspomnień więziennych lat,
Zło zapomnij, a pomyśl jedynie
O przyjaciółkach spoza krat.

Alicja Perz-Szletyńska
Więzienie w Fordonie

Listy z więzienia po kontroli cenzury.

SZCZECIN. Śledztwo Instytutu Pamięci Narodowej.

Przesłuchiwał i bił?

Zarzuty psychicznego i fizycznego znęcania się, politycznego represjonowania osób związanych z Narodowym Frontem Młodzieży Polskiej postawiono Janowi S. Byłemu funkcjonariuszowi szczecińskiego Urzędu Bezpieczeństwa grozi do dziesięciu lat więzienia.

Śledztwo w sprawie organizacji zakładanej na przełomie lat 1948/1949 w Kamieniu Pomorskim prowadzi pion śledczy IPN w Poznaniu.

Odsiedzieli nawet 10 lat

Członkami Narodowego Frontu, który nawet nie zaczął działać, byli m.in. dwaj studenci wydziału dyplomatyczno-konsularnego Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Oskarżonych o to, że przemocą próbowali zmienić ustrój państwa polskiego zostało wówczas 14 osób. Najmłodszy miał po 17 lat. Szczeciński sąd w lutym 1949 roku

skazał ich na więzienie. Odsiedzieli od roku do 10 lat. Sprawa była głośna, ponieważ młodych działaczy prowadzono przez centrum Szczecina z urzędu bezpieczeństwa do sądu skutych kajdanami, pod eskortą uzbrojonych żołnierzy. Śledztwo prowadził Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Szczecinie, z jego ramienia Jan S. - powiedział na wczorajszej konferencji prasowej prokurator IPN Andrzej Pozorski. Ustalono, że znęcał się w trakcie śledztwa przynajmniej nad dwiema osobami.

Nie pamięta

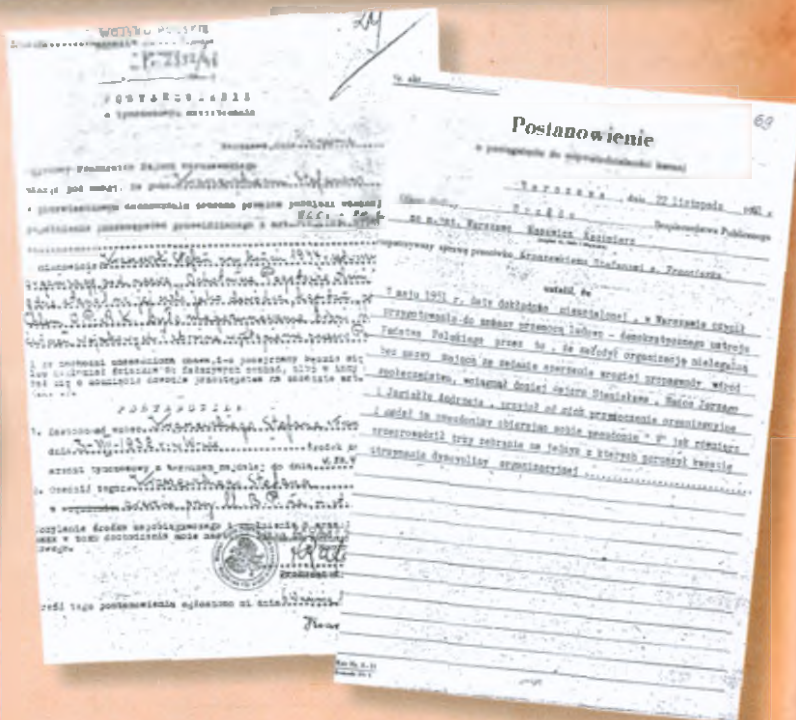
Zarzuty zostały przedstawione 77-letniemu dziś Janowi S. 12 grudnia tego roku. Jest podejrzanym o to, że od 21 października 1948 roku do 28 stycznia 1949 roku znęcał się fizycznie i psychicznie nad Andrzejem K., członkiem organizacji Narodowy Front Młodzieży Pol-

skiej. Aby wymusić przyznanie się do winy, miał bić pokrzywdzonego i sadzić go na odwróconym taborecie. Janowi S. zarzuca się również groźbienie Andrzeja K. śmiercią. Podobne pogroźki kierował pod adresem członków jego rodziny. Miał też uderzając ręką o ścianę pistoletu wybić zęb przeskłuchiwanemu. Kolejne zarzuty dotyczą również bestialskiego znęcania się nad Stanisławem K., członkiem tej samej organizacji.

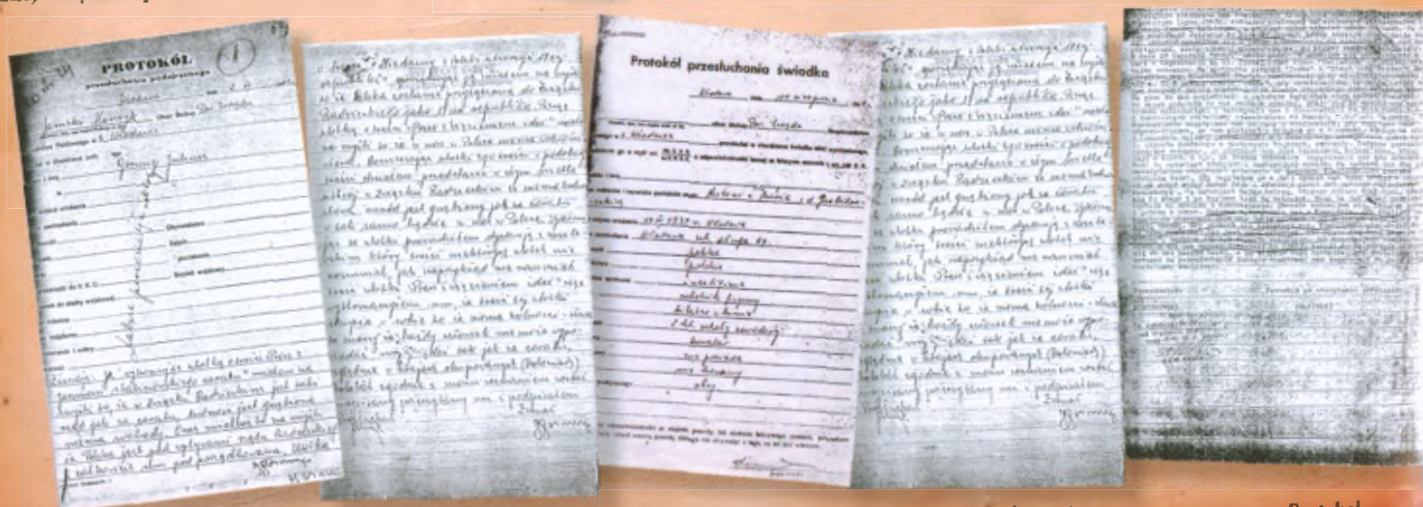
Podejrzany nie przyznaje się do stawianych mu zarzutów. Twierdzi, że sam nigdy nie bił - mówi prokurator Pozorski.

Jan S. nie przypomina sobie również, by prowadził śledztwo w sprawie Narodowego Frontu, nie zaprzecza natomiast, że przesłuchiwał swojego szkolnego kolegę, który był związany z organizacją. Byłemu funkcjonariuszowi UB w Szczecinie grozi kara do dziesięciu lat więzienia.

anika

Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu

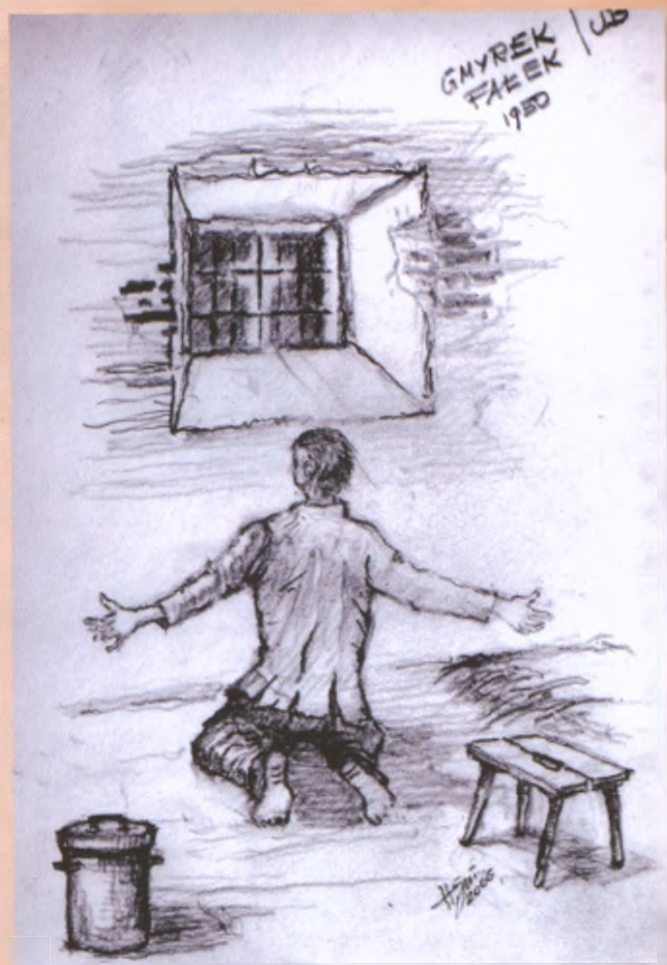

Od lewej: Protokół przesłuchania świadka; Świadek oskarża aresztowanego, Protokół przesłuchania świadka; Świadek oskarża aresztowanego, Protokół przesłuchania podejrzanego.

WIĘZIENNE WSPOMNIENIA W OBRAZKACH

Więzienna litania. Cella nr. 14 więźnie w Radomiu - Maj 1951 r. - Prace Henryka Sarny.

„Bóg moją nadzieją i zbawieniem moim” – szkic do obrazu wnętrza celi nr. 2 na UB w Radomiu – październik 1951 r.

Rys. Henryk Sarna.

Rys. Józef Obacz.

Praca Tadeusza Kubalskiego ps. "Zbroja", Przesłuchanie.

AKWARELE ZYGMUNTA KURALA

UWIEZIENIE - PRZED SĄDEM

Tak byliśmy pilnowani w czasie procesów. W dniu 28 lutego 1949 roku proces przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie. Rozprawie przewodniczył mjr Józef Badecki. W tym procesie orzeczono 3 wyroki kary śmierci, m.in. na taką karę został skazany 19-letni Edward Markosik (drugi od lewej) oskarżony z art.86 § 2 kkWP.

Treść niektórych artykułów kodeksu karnego Wojska Polskiego (Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 23.09.1944 (Dz.U. nr 6, poz.27, rozdział: Zbrodnie stanu).

Art. 85

Kto usiłuje pozbawić Państwo Polskie niepodległego bytu lub oderwać część jego obszaru, podlega karze więzienia od lat 10 do 15 albo karze śmierci.

Art. 86

§ 1.

Kto usiłuje przemocą usunąć ustanowione organa władzy zwierzchniej Narodu albo zagarnąć ich władzę, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci;

§ 2.

Kto usiłuje przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci.

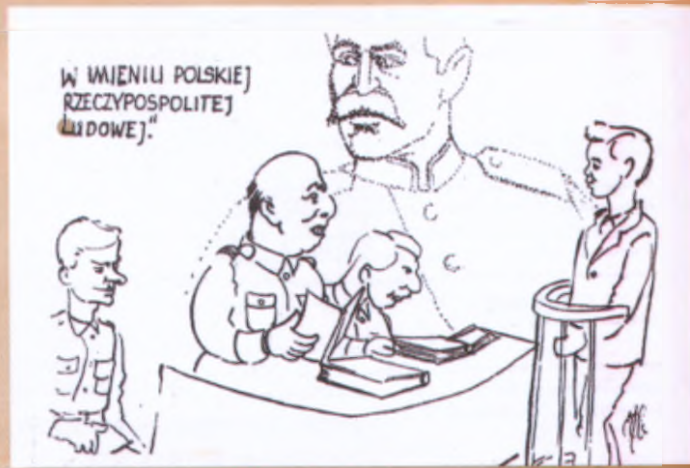
Art. 88

§ 1.

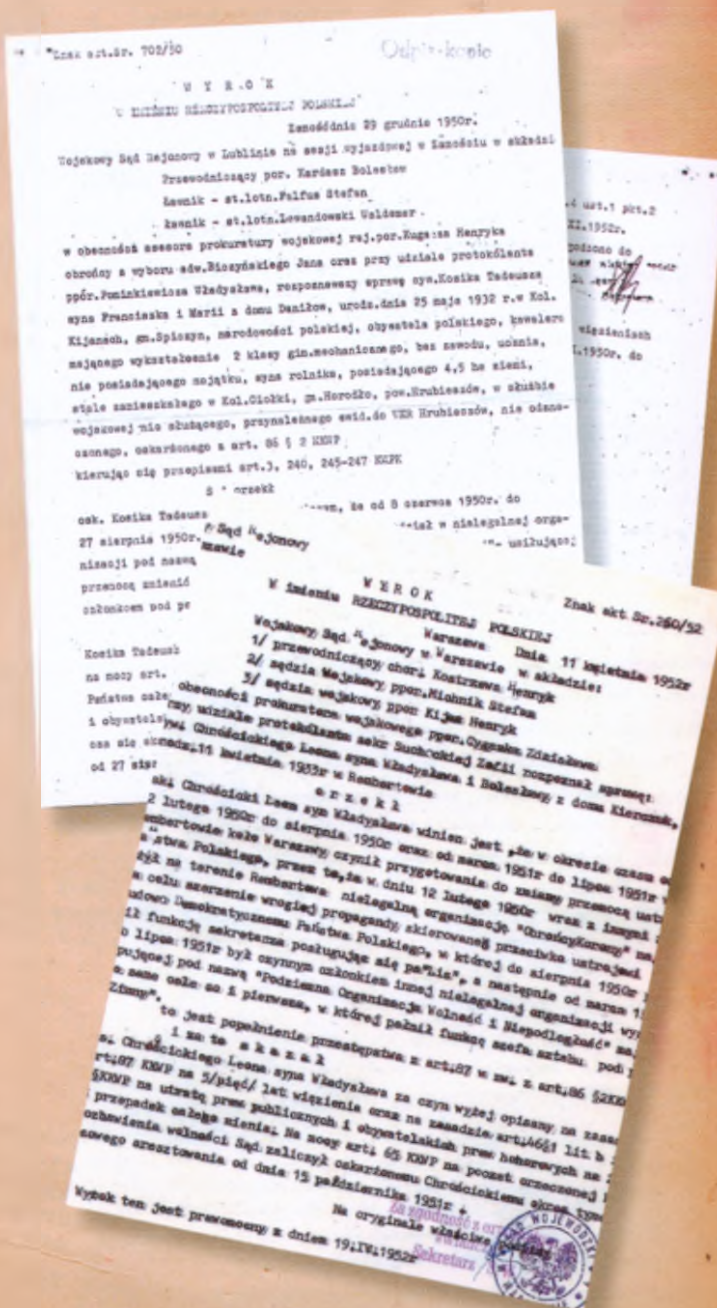
Kto w celu popełnienia przestępstwa, określonego w art. 85 lub 86, wchodzi w porozumienie z innymi osobami, podlega karze więzienia.

§ 2.

Nie podlega karze, kto wzięwszy udział w porozumieniu doniesie o nim władzy, powołanej do ścigania przestępstw, zanim władza dowiedziała się o porozumieniu i zanim wynikły jakiegokolwiek ujemne skutki dla Państwa (podkr. „laworzników”). Z bezkarności nie korzysta, kto doprowadził do powstania takiego porozumienia.

Młodzieniec przed „polskim” sądem
rys. Józef Obacz.

Wyroki wojskowych sądów rejonowych wydawane na młodocianych więźniów politycznych.

447 201

Wojewódzki Sąd Odszkodowy
w Warszawie

Znak akt. Sr 346/52

Sekretariat VIII Wydziału Karnego
Sądu Wojewódzkiego w Warszawie stwierdza
że niniejsza kserokopia wykonana została
z oryginału wyroku w sprawie
nr 946/52.

WYROK
Polskiej
w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Ludowej

Warszawa, dnia 24 grudnia 1952 r.

Wojewódzki Sąd Rejonowy w Warszawie

W składzie:
przewodniczący: Wojciech Jędrzejewski
sędziowie: prof. Stanisław Rymaszewski
prof. Bronisław Władysław Jędrzejewski
w obecności prokuratora wojewódzkiego prof. Ryszarda Rymaszewskiego
obrońców: ad 1) Wł. adw. Rymaszewski, ad 2) Wł. adw. Rymaszewski, ad 3) Wł. adw. Rymaszewski
oraz przy udziale protokolanta prof. Ryszarda Rymaszewskiego

rozpoznawamy sprawę:

1) Ręk. Jędrzejewski - Jędrzejewski
osoba - córka Franciszka Jędrzejewskiego z domu Władysława
urodzonego dnia 10. VII. 1934 r. w Warszawie
narodowości polskiej obywatela polskiego
pamięć

mającemu wykształcenie 10 klas szkoły ogólnokształcącej
zamieszkałego w Warszawie ul. Poprawna Nr 21 m 20
w stanie wolnym od Wojny niemieckiej przysięgającego do Wierzenia w Boga
miejscowości Warszawa urodzonego dnia 10. VII. 1934 r. w Warszawie
oskarżonego z art. 86 § 2 k.k.w.

„Więzień za kratą” akwarela Zygmunta Kurały.

3. 202

i do wyrażenia w postępowaniu, zaciągając odpowiedzialność
być kierownikiem, który w oparciu o zasady „szerego
kierownika” miał kierować „pracy” i „instrukcją”
pracy do ludowo-demokratycznego ujęcia państwa
Polskiego, oraz przygotowania go do walki o obalenie
pracy bez ujęcia.

Do tego stanu sprawy Sąd kierując się przepisami art.
240, 245 - 247 k.k.w.

oskarżony:
karani: Ręk. Jędrzejewski, Leondyś Tadeusz, Stanisław Jędrzejewski
winni są:

na terenie Warszawy wyznali przygotowania do
mimo pryncypalnego ludowo-demokratycznego ujęcia
państwa Polskiego, w ten sposób, że byli członkami
nielegalnego ujęcia typu kierowniczego pod nazwą „Błękit”, mają-
cego na celu zapewnienie w „instrukcji” politycznej i ideologicznej
mimo polityki ludowej, oraz przygotowanie do „instrukcji”
o walki o umiarkowaną ujęciu państwa, a to:

1. Ręk. Jędrzejewski pod pseudonimem „Oleś” w czasie
krótko od marca do maja 1951 r.

oskarżony się
na podstawie art. 87 k.k.w.

1) Ręk. Jędrzejewski na karę więzienia przez
21

6 (sześć) lat, który to karę na mocy art. 4 ust.
pół 2 ustawy o amnestii z dn. 22. IV. 1952 r. przetrwał
o połowę t.j. do 3 (trzech) lat więzienia.

Fragmenty obszernego wyroku (pisanego
ręcznie) na 18. letnią Jadwigę Rek
(6 lat więzienia).

**Czarna maska przyjmuje przysięgę
Zakonspirowana »piątka« w Kamieniu
Członkowie nielegalnej organizacji
skazani na długoletnie więzienie**

Przed Wojewódzkim Sądem Rejonowym w Szczecinie w składzie:
Kamienieckie i dwóch ławników — odpow. dnia 14. XII. 1952 r., oskar-
żonych o zaliczenie do nielegalnej organizacji młodzieżowej, mającej na
celu zmianę przemocy ustroju Państwa Polskiego.

Na ławie oskarżonych zasiadli:
Mieczysław Malczyk (pseud.
„Lech”), lat 19, z Warszawy, Bog-
dan Olszowski („Ireneusz”), lat
21 z Warszawy, Andrzej Kosiński
ski („Kazimierz”), lat 19 z Kamienia
Pomorskiego, Zdzisław Brajczew-
ski („Szwab”), lat 19 z Kamie-
nia, Wojciech Dąbrowski (pseud.
„Bela”), lat 23 z Kamienia,
19 z Przybierowa, pow. Kamień,
Jerzy Farnowski, lat 18, z
Szczecina, Stefan Patała, lat 23,
z Poznania, Zenobia Kempa, lat
27 z Kamienia, Alfreda Kosiński,
lat 27 z Kamienia, Władysław Sio-
wicz, lat 21 z Gdńska, — Wre-
kamienia oraz Stefan Krzyżak,
lat 43 z Kamienia.

W ławie przysięgłych i na po-
czętku listopada r. uł. wchod-
zącego Powszechnego w Ka-
mieniu organizację młodzieżową
w pod nazwą „Młodzieżowa Front-
Młodzieży Polskiej”.

Organizacja powstała sobie za
cel zmianę przemocy ustroju Pa-
ństwa Polskiego. W toku przygo-
wawczego śledztwa ustalono, że
założycielem organizacji był Mie-
czysław Malczyk.

Kierując do ONR-owskiej „Ido-
naw” wprowadzić w czyn swoje
zamyśli, kierując do członków
obecnie ustroju w Polsce i
byłoby w styczniu 1952 r.

W. 625/49

23 września 1952 r.

Olśniew koło Częstochowy 22

ul. Kohna 24.

W odpowiedzi na prośbę Waszą z dnia 24
sierpnia 1952 r. wniesioną do tut. Prokuratury w spra-
wie warunkowego zwolnienia syna Waszego Kosińskiego
Andrzeja, zawiadamiam, iż nie nadałem j.j. biogu z
uwagi na niewłaściwy stosunek do pracy i nieodpowi-
d-
ni zachowaniu się syna Waszego w więzieniu.

PROKURATOR
Wojewódzkiej Prokuratury Rejonowej
w Szczecinie

(-) Golezowski Kazimierz, ppłk.

23 września 1952 r.

Olśniew koło Częstochowy 22

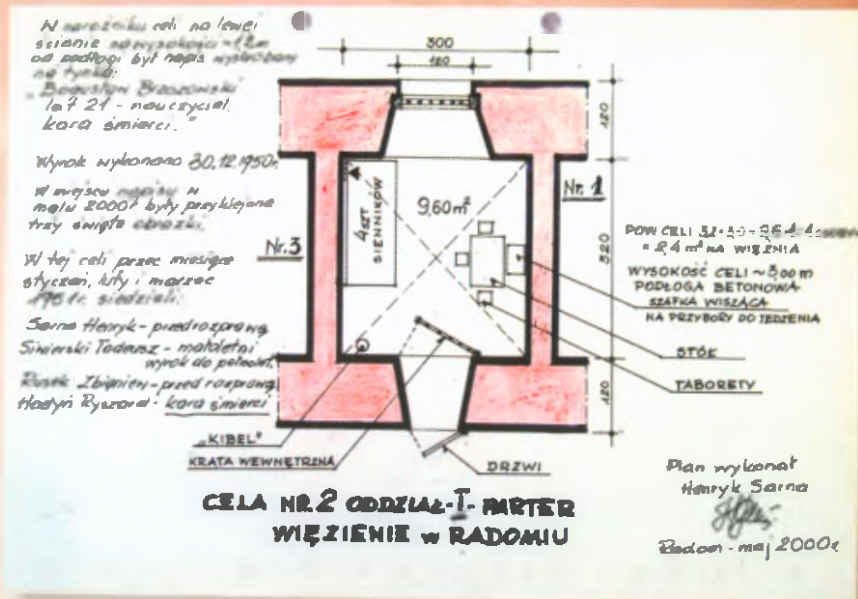
ul. Kohna 24.

W odpowiedzi na prośbę Waszą z dnia 24
sierpnia 1952 r. wniesioną do tut. Prokuratury w spra-
wie warunkowego zwolnienia syna Waszego Kosińskiego
Andrzeja, zawiadamiam, iż nie nadałem j.j. biogu z
uwagi na niewłaściwy stosunek do pracy i nieodpowi-
d-
ni zachowaniu się syna Waszego w więzieniu.

PROKURATOR
Wojewódzkiej Prokuratury Rejonowej
w Szczecinie

(-) Golezowski Kazimierz, ppłk.

Słowa te były następstwem nieustannego terroryzowania młodzieży przez ubeków w czasie śledztwa. Zapewniali oni, że wszyscy uczestnicy grupy Jord - Just zostaną skazani na śmierć.

[illegible]

1. 5. 1964
 2. 1. 1964
 3. 1. 1964
 4. 1. 1964
 5. 1. 1964
 6. 1. 1964
 7. 1. 1964
 8. 1. 1964
 9. 1. 1964
 10. 1. 1964
 11. 1. 1964
 12. 1. 1964
 13. 1. 1964
 14. 1. 1964
 15. 1. 1964
 16. 1. 1964
 17. 1. 1964
 18. 1. 1964
 19. 1. 1964
 20. 1. 1964
 21. 1. 1964
 22. 1. 1964
 23. 1. 1964
 24. 1. 1964
 25. 1. 1964
 26. 1. 1964
 27. 1. 1964
 28. 1. 1964
 29. 1. 1964
 30. 1. 1964
 31. 1. 1964
 32. 1. 1964
 33. 1. 1964
 34. 1. 1964
 35. 1. 1964
 36. 1. 1964
 37. 1. 1964
 38. 1. 1964
 39. 1. 1964
 40. 1. 1964
 41. 1. 1964
 42. 1. 1964
 43. 1. 1964
 44. 1. 1964
 45. 1. 1964
 46. 1. 1964
 47. 1. 1964
 48. 1. 1964
 49. 1. 1964
 50. 1. 1964
 51. 1. 1964
 52. 1. 1964
 53. 1. 1964
 54. 1. 1964
 55. 1. 1964
 56. 1. 1964
 57. 1. 1964
 58. 1. 1964
 59. 1. 1964
 60. 1. 1964
 61. 1. 1964
 62. 1. 1964
 63. 1. 1964
 64. 1. 1964
 65. 1. 1964
 66. 1. 1964
 67. 1. 1964
 68. 1. 1964
 69. 1. 1964
 70. 1. 1964
 71. 1. 1964
 72. 1. 1964
 73. 1. 1964
 74. 1. 1964
 75. 1. 1964
 76. 1. 1964
 77. 1. 1964
 78. 1. 1964
 79. 1. 1964
 80. 1. 1964
 81. 1. 1964
 82. 1. 1964
 83. 1. 1964
 84. 1. 1964
 85. 1. 1964
 86. 1. 1964
 87. 1. 1964
 88. 1. 1964
 89. 1. 1964
 90. 1. 1964
 91. 1. 1964
 92. 1. 1964
 93. 1. 1964
 94. 1. 1964
 95. 1. 1964
 96. 1. 1964
 97. 1. 1964
 98. 1. 1964
 99. 1. 1964
 100. 1. 1964

WOJSKO POLSKIE
 Najwyższy Sąd Wojskowy
 Nr. 1159
 Data: 1 LUT 1952 195 r.
 Ob. *Szymański Antoni*
12 dnachubal Przecuda 4
 Na pismo z dnia *21 stycznia 1952* przesłan: do Najwy-
 szego Sądu Wojskowego przez *84*
 zawiadomien, że nie znajduje podstaw do poddania w trybie nad-
 zoru sądowego rewizji wyroku sądownego Sądu *wojewódzkiego*
 z dnia *21.11.1951* w sprawie *Antoni Szymański*
 adresat
 Smol. 582.
 do wiadom.
 do akt.

Wzrost 170 cm
w Poznaniu

Posadaż: 4-4. 1922 r.

Do
Ob. Sądownictwa Antoniego
- Szamotułach
ul. Górnego 4
1011

Zawinięciem, se podma s dnia 20 lutego 1922 r.

chierowane do Prezydenta R.F.

w sprawie Sądownictwa Antoniego

o ułaskawienie

Wzrost 170 cm
w Poznaniu

1011 r. 20 lutego 1922 r.

Posadaż 4-4. 1922 r.

Na powyższe postanowienie - 1011 r. 20 lutego 1922 r.

Wzrost 170 cm
w Poznaniu

1011 r. 20 lutego 1922 r.

UWIEŻNIENIE I STRACENIE

„Nie mogłem na to patrzeć, ale pamiętam, że obydwoje po tej salwie żyli. Wtedy podszedł oficer i dobił ich strzałami w głowę. Nie wiem, kto to był. To było dla mnie nie do zniesienia [...]. Nie pamiętam, jak się znalazłem w samochodzie [...]. Mało z kim dzieliłem się tymi wspomnieniami. Nawet rodzinie nic nie powiedziałem. Zachowałem to w sobie. Śmierć „Inki” i „Zagończyka” przeżyłem jak śmierć kogoś bliskiego...”

Relacja ks. Mariana Prusaka dla IPN z kwietnia 2001 r.

[illegible]

**Jeden krok
od wolności**

30 sierpnia 1956r. na granicy czechosłowacko - austriackiej w pobliżu miasteczka Mikulov zastrzelono Mieczysława Dragalskiego z Rawiczy. Nie ulega wątpliwości, że padł ofiarą funkcjonariuszy czechosłowackiej straży granicznej. Istnieją dwie wersje śmierci: pierwsza - zastrzelenie w czasie ucieczki, druga - zabójstwo po stwierdzeniu, że Mieczysław jest wziętym politycznym 73 dni temu zaocznie z polskiego więzienia. Rodzinę powiadomiono po kilku miesiącach. Ciało nie wydano. Na cmentarzu w Rawiczy, w 10 lat po wzięciu za tak naganą murmur, znajduje się obecnie symboliczny grób młodego człowieka, który nade wszystko uochał wolność.

Młodzieżowa grupa konspiracyjna działała w Rawiczu w latach 1947-1948. Przewodził jej właśnie Dąbkowski - znany działacz harcerski.

— Mielusi być naszym komendantem - wspomina Alojzy Kotowski z Katowic. — Miał niewątpliwie cechy przywódcy. Nie mógł pogodzić się z wielkimi wpływami sowieckimi w Polsce. Był przekonany, że za Ojczyznę warto walczyć i dla niej ginąć. Znajdowaliśmy się w fazie organizacyjnej. Prowadziliśmy nabór i akcje propagandowe, przygotowywaliśmy małą dywersję. W tej fazie nakryła nas bezpieka...

Od 20 do 28 września 1948r. funkcjonariusze Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego aresztowali ikonopisarzy. Śledstwo trwało ponad 3 miesiące. Dzień przed wyjściem - 30 grudnia 1948r. odbyła się w Raveluiz pokazowa rozprawa. Na sesji wyjazdowej przed Wojskowym Sądem Rejonowym z Poznania stanęło osiem członków grupy Działkowskiego. Zarzucono im, że zamierzali „obalić przemocą demokratyczny ustroj ludowego państwa”.

Sędzią nie grzeszył miłoś-
dziem. Mieczysław Drażkowiak i Wła-
dysław Jazy otrzymali po 15, Józef
Dudziak i Józef Dudziński - po 7.

Druh Mieczysław Drątkowski (1929-1956). Fotografia z obozu harcerskiego w Lewinie Kłodzkim k. Kudowy w sierpniu 1948r.

Bolesław Turiec i Tadeusz Łasicki
młci - po 6. Zdzisław Nowakowski - 5
a Alcyz Kucowski - 2 lata weteran
- szczeniowicie wietniem na

[illegible]

JERZY ZELONKA

[illegible]

Powiedzcie mojej babci,
że zachowałam się jak trzeba...

Danuta Siedzikówna
„Inka”

(*) 3. 10. 2011 4. 2011 Vln 19-4-11

Full Text: <http://www.ingenta.com>

Supra-linguistic phenomena (phonetics, morphology, syntax, semantics, pragmatics, discourse analysis, sociolinguistics, etc.)

© 1999 by John Wiley & Sons, Inc.

© 2000 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 247: 395–402

Edgine 2006

Copyright © 2004 by John Wiley & Sons, Inc.

Niech z jest Polakiem!

[illegible][illegible]

¹ Według relacji samych uczestników wyjazdu w Głębokim Alajagu Norwiczki, trwały apopleksje „100” i „120-tych”. Relacje natomiast przez pracowników IPN Głębokim w lipcu 2003 r.

NIEKTÓRZY MŁODOCIANI HARCERZE, KTÓRZY ODESZLI NA WIECZNĄ WARTĘ

Roman Stachiewicz
ps. „Ryś 8” ur.1928 r.

Z organizacji harcerskiej „Stalowi Polacy”, śmiertelnie postrzelony dnia 3.11.1951 r. przy próbie aresztowania przez milicjanta Jana Pieszko na ul. Targowej w Warszawie.

Paszkowski Zygmunt

s. Seweryna ur. 22.08. 1924 r. w Lublinie.

Przed wojną należał do ZHP i był zastępowym. Od 1943 r. żołnierz AK ps. „Adam”, „Grzechotnik”, kapral podchorąży w zgrupowaniu OP 8. Aresztowany 3.10.1944 r. na ulicy. Skazany z art. 4 § „a” dekretu PKWN na karę śmierci. Wyrok wykonano przez rozstrzelanie 20.11.1944 r. na Zamku Lubelskim

Kubliński Marek s. Jerzego
ur. 27.09.1931 r. w Makowie Podhalańskim.
Aresztowany 24.04.1950 r. i skazany na
karę śmierci wyrokiem WSR w Krakowie
15.06.1950 r. (Sr 348/50, Nr sprawy S.2250).
Wyrok wykonano 4.10.1950 r. w więzieniu
Montelupich w Krakowie.

Klukowski Tadeusz s. Zygmunta
ur. 15.05.1931 r. w Szczepieszynie pow.
Zamość

ps. „Krzysztof” z organizacji „Krajowy
Ośrodek” „Kraj” aresztowany 2.07.1952 r.
i skazany wyrokiem WSR na karę śmierci.
Wyrok wykonano 16.06.1953 r. w więzie-
niu mokotowskim w Warszawie. W 1947 r.
będąc jeszcze uczniem liceum w Zamościu,
nawiązał kontakt z org. harcerską „Szara
Bracia”. Utworzył Konspiracyjne Oddziały
Skautowe (KOS) rekrutujące się z harcerzy.

Mrzyk Danuta ps. „Sęp”
ur. 27.02.1929 r.

Z harcerskiej organizacji „Szarotka” areszto-
wana w marcu 1950 r. i skazana 12.08.1950 r.
wyrokiem WSR w Bydgoszczy na 6 lat wię-
zienia z art. 86 i 46 KKWP i art. 4 Dekretu
z 13.06.1946 r. Zmarła w szpitalu więzien-
nym w Grudziądzu 21.08.1951 r.

Różycki Bohdan s. Jana
ur. 28.05.1931 r.

podczas akcji rozbrajania milicjanta na
Rynku w Krakowie postrzelony śmiertelnie
w dniu 23.04.1950 r.

Melcer Eugeniusz s. Teodora
ur. 29.03.1933 r.

Z organizacji harcerskiej „Konspiracyjny
Związek Młodzieży Wielkopolskiej” skazany
na 5 lat więzienia. Po odbyciu kary powołany
został do służby w Wojskowym Korpusie Gór-
niczym w Bytomiu. Po wypadku w kopalni
zdezertował. Zginął w walce z KBW
w Czarnotkach k. Zaniemyśla.

Dorszyk Florian s. Jana
ur. 10.03.1933r.

Z organizacji harcerskiej „Bi-Pi” skazany na
5 lat więzienia. Po odbyciu kary powołany
został do służby w Wojskowym Korpusie Gór-
niczym w Bytomiu. Po wypadku w kopalni
zdezertował. Zginął w walce z KBW
w Czarnotkach k. Zaniemyśla.

Pietrkiewicz Bogusław s. Feliksa
ur. 16.02.1930 r. w Kowlu

ps. „Zbyszek” z organizacji „Krajowy Ośro-
dek”, „Kraj” aresztowany 11.07.1952 r.
i skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano
13.05.1953 r. w więzieniu mokotowskim
w Warszawie.

Beres Tadeusz s. Jana
ur. 23.08.1927 r. w Skrzyszowie

Przed wojną należał do ZHP, postrzelony
przy próbie aresztowania przez funkcyj-
nariuszy UB 14.02.1946 r. w Tarnowie. Ranny,
bity i kopany zmarł 15.02.1946 r.

Siedzikówna Danuta c. Wacława,
ps. „Inka” ur. 3.09.1928 r.

17-letnia harcerka, sanitariuszka z oddziału
„Żelaznego” Wilńskiego Ośrodka AK.
Aresztowana 20.07.1946 r. Skazana na karę
śmierci (Sr. 175/46) 3.08.1946 r. wyro-
kiem WSR w Gdańsku. Wyrok wykonano
28.08.1946 r. w Gdańsku przez rozstrzelanie.

Siwiec Marian s. Józefa
ur. 2.01.1925 r. w Wąwolnicy ps. „Wigura”

W 1937 r. wstąpił do drużyny ZHP przy
Państwowym Liceum i Gimnazjum im. Het-
mana Jana Zamojskiego w Lublinie. Podczas
okupacji niemieckiej walczył w OP 15. Pp. 3.
„Turnusa” AK. Aresztowany przez NKWD
15.11.1944 r. w Wąwolnicy. W 1945 r. prze-
wieziony do więzienia na Zamku w Lublinie,
skąd z kolei wywieziono go do ZSRR na
Workutę, gdzie zmarł 19.05.1945 r.

Piaskowski Alojzy ur. 27.04.1929 r.

Drużynowy z organizacji „Konspiracyjny Związek Harcerstwa
Polskiego” skazany na karę śmierci wyrokiem WSR we Wrocławiu
dnia 7 sierpnia 1946 r. z oskarżenia Kpt. Eugeniusza Landsberga.
Wyrok wykonano 14 stycznia 1947 r. we wrocławskiej katowni.

Pietrusiński Stefan s. Aleksandra i Heleny
ur. 2.09.1929 r. w Goszczynie pow. Grójec.

W Goszczynie należał do ZHP. W 1948 r. wstąpił do niepodle-
głościowej organizacji zbrojnej „Polska Szturmówka Chłopska”.
Aresztowany 9.05.1952 r. Skazany na karę śmierci 6.09.1952 r. przez
WSO I w Warszawie. Stracony 15.04.1953 r.

Śliwiński Leszek s. Stanisława ur. 1.02.1931 r. we Lwowie

ps. „Rawicz” z organizacji „Krajowy Ośrodek”, „Kraj” areszto-
wany 7.07.1952 r. i skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano
13.05.1953 r. w więzieniu mokotowskim w Warszawie.

Ołów Eugeniusz lat 16

Z organizacji „Harcerska Grupa Pogromców Komunizmu”. zgi-
nął w walce z grupą operacyjną w miejscowości Nowa Wieś
15-16 lipca 1950 r.

Kowal Zenon lat 16

Z organizacji harcerskiej „Polski Związek Rycerzy Walczących
o Wolność” z Miechowa. Zastrzelony w 1947 r. przez funkcyj-
nariusza UB.

JAWORZNO FORDON BOJANOWO

Młodociani więźniowie polityczni, po osądzeniu ich przez wojskowe sądy rejonowe, byli więzieni w różnych więzieniach karnych i karno-śledczych.

W związku z masowo powstającymi i w krótkim czasie dekonspirowanymi młodzieżowymi organizacjami niepodległościowymi, na skutek sugestii Bieruta, zorganizowano w Jaworznie (ówczesne województwo krakowskie, obecnie śląskie) tak zwane więzienie progresywne. Planowano w nim, na wzór metody sowieckiego uczonego Makarenki, reedukować młodych „wywrotowców” poprzez pracę i uczynić ich wiernymi komunistycznej Polsce. Niedożywieni młodociani więźniowie pracowali bardzo ciężko m.in. w dziale prefabrykacji, przy budowie osiedla i w kopalniach węgla. Powszechnie panował szkorbut i „kurza ślepota”. Do tego więzienia kierowano chłopców, dziewczęta zaś do Fordonu koło Bydgoszczy i do Bojanowa w woj. poznańskim, gdzie tworzone cele dla młodocianych. Skazani z większymi wyrokami trafiali do takich więzień jak: Wronki, Rawicz i inne.

Pierwsze transporty do Jaworzna przybywały w maju 1951 r.

Poniższe wyjątki pochodzą z opracowania Departamentu Więziennictwa MBP. Zainteresowani tym tematem mogą uzyskać więcej informacji w Związku „Jaworzniaków” w Warszawie ul. Piwna 35/37, skr. poczt. 15, 00-273 Warszawa 40. Dyżury w poniedziałki w godz. 12.00-15.00, tel. 22/635-34-46.

Akwarela Zygmunta Kurala.

Handwritten text on a piece of paper, likely a letter or document from the prison.

Afisz wykonany przez więzienną komisję współzawodnictwa.

ANALIZA PRACY WŚRÓD WIĘZNIÓW MŁODOCIANYCH W JAWORZNIE

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
Departament Więziennictwa
wersja 1952 r.

Pierwszy list z Jaworzna.

Więzienny teatrzyk. Sztuka „Pulkownik Foster przyznaje się do winy”.

Departament Więziennictwa wychowuje z nadzieją, że taki efekt osiągnie, wychowując ich przez pracę. Wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę...

Wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę, wychowując ich przez pracę...

Wyjątki z Analizy pracy wśród więźniów młodocianych w Jaworznie sporządzona przez pracowników Departamentu Więziennictwa Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego.

LIST BYLEGO „WYCHOWAWCY”

W 1995 roku Redakcja miesięcznika „Jaworzniacy” otrzymała list, który w całości przedstawiamy:

Szanowny Panie Redaktorze,

Nie mam być może prawa moralnego do zabierania głosu w sprawie życia w więzieniu progresywnym w Jaworznie, szczególnie w organie byłych więźniów, chciałbym się jednak ustosunkować do wypowiedzi p. Aleksandra Wojtyka pt. „Ta ziemia do nas należy” (Nr 1/95).

Byłem tam jednym z „wychowawców”. Piszę to w cudzysłowie, bo już wówczas ta nazwa mojej funkcji budziła moje wątpliwości, zwłaszcza iż stały, niemal codzienny, instruktaż prowadzony przez naszego szefa majora Piątkowskiego, wyraźnie określał charakter naszej pracy.

Mimo współczucia, jakim obdarzałem tych bardzo młodych ludzi (były przypadki 15-latków), nie odważyłem się nigdy okazać im tego, musiałem realizować perfidny, wręcz zbrodniczy program socjalistycznej resocjalizacji młodzieży z niepodległościowego podziemia.

Osobiście nie wierzę, aby któryś z nas, wychowawców, odważył się na taką wypowiedź do więźnia (nawet bez świadków), jaką przytacza p. Wojtylak. Major Piątkowski, szef wychowawców (ale także rezydent kontrwywiadu) wielokrotnie chwalił się swoimi studiami na Akademii NKWD, był niewątpliwie człowiekiem o nieprzeciętnej inteligencji i niezłym psychologiem,

potrafił w tamtych warunkach stworzyć bardzo precyzyjny system wzajemnej kontroli i inwigilacji politycznej. Każdy z nas był pod ciągłą obserwacją (mieliśmy tego stałą świadomość), byliśmy ciągle przez niego sprawdzani, bardzo różnymi metodami, ale także przy pomocy współpracujących z nim więźniów, nie ma potrzeby wyjaśniać tu, jakimi metodami byli nakłaniani do współpracy, wszyscy te metody znamy.

Metoda zastraszania i wzajemnej nieufności doprowadzona była w Jaworznie do perfekcji, niemal do absurdu, a kilka pokazowych spraw sądowych odbytych na terenie więzienia stanowiło dodatkowe i jaskrawe przykłady na to jak ustrój rozlicza się z niełojalnymi i niepokornymi.

To była naprawdę doskonała, perfidna szkoła łamania młodych charakterów, muszę jednak z całym szacunkiem dla społeczności więziennej i z odpowiedzialnością stwierdzić, że generalnie szkoła ta, na szczęście nie sprawdziła się, być może jest w tym jakaś częśćka zasługi kilku z nas (podkreślam – kilku), którzy nie identyfikowali się ze swoim szefem. [...]

Łączę wyrazy głębokiego szacunku.
„Dawny „wychowawca”

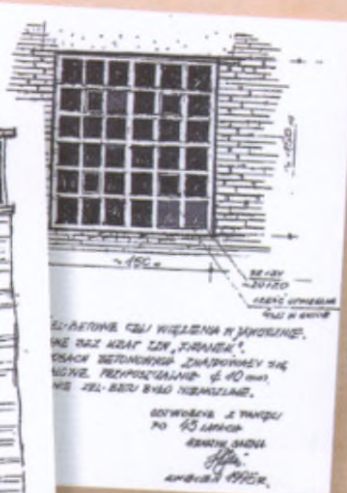
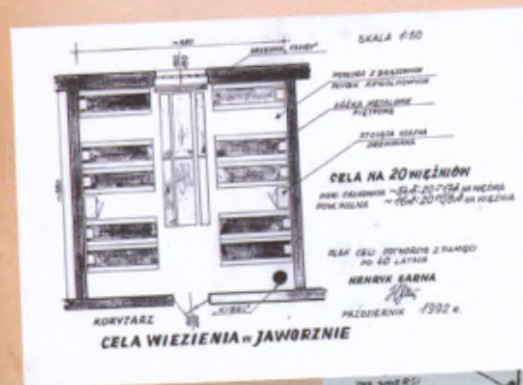
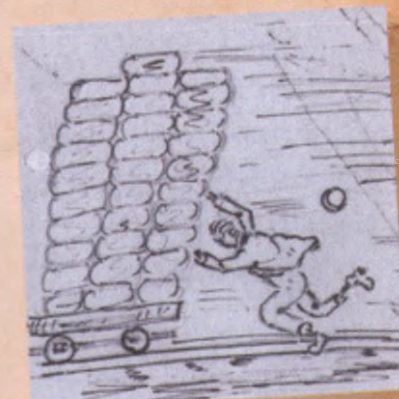
A. Wojtylak napisał: „Tutaj na pierwszym spotkaniu, my Wronkowcy usłyszeliśmy od wychowawcy słowa, które nas zaskoczyły: „Nie dajcie się złapać po raz drugi, a jeśli was złapią, to musicie wiedzieć z góry jak się tłumaczyć”.

Opinia naczelnika więzienia w Jaworznie.

Zaświadczenie z kopalni.

Dwa rysunki Henryka Sarny Praca w dziale prefabrykacji.

W 1995 roku Redakcja miesięcznika „Jaworzniacy” otrzymała poniższy wiersz.

PAMIĘCI WSPÓŁWIEŹNIÓW Z JAWORZNA

Dla honoru walczyć, dla wspólnej sprawy,
Wznosicie barwy sztandaru,
Purpurę zdzieracie z tronowej ramy,
By Polskę użyzyć czasu.

Czaru rozkoszy w wolnym powiewie,
Co kraj owinie cały,
I w wspólnym porywie,
Ukaże dni, które miały.

Gdy orgie wznicało szakali wycie,
A sęp krążył po podniebnym szlaku
W piekielnym ogniu skowycie,
Domagał się od nieba wiwatu.

Wiwatu trwogi, wiwatu męki,
Co puchar goryczą nalewa,
I mieczem krwawej ręki,
Potęgę kajdan zrywa.

Więc dalej bracia, przetnijmy pęta,
I skruszmy łańcuchy kaźni,
Niech Polska i świat zapamięta,
Szlachetny poryw przyjaźni.

Słońce blasku, słońce cnoty,
Lśnij kaskadami płonących barw,
Wyrwij z gnuśności, wyrwij z ciemnoty
Wydrzyj z kajdan wiążących kark.

Potęga ludu, potęgą chwały,
Co szarfami gubi nasz trud,
By organem płuc złowieszco zagrały
I klęskę niosły, gdzie czyha wróg.

Spójrzcie w dal – to pora wzlotów,
Ubeckich tortur – królestwa zła,
Bój się wylania ze skłębionych obłoków,
W Jaworznie zemsta – wielka trwa!

Z grobu się dobył szkarłat zdradziecki,
Oświecił pasmo płonących łez
Wzniósł się nad Polską – podły i niecny,
I cofnął historię o etap wstecz.

Mamo kochana, jam w Polsce rodzony,
Polska jest moją ojczyzną,
Nasz ród wolności spragniony,
I wolność zdobywa krwawizną.

Obowiązkiem moim wobec sumienia
To ofiarę z życia złożyć.
Dosyć haniebnego cierpienia,
Ojczyznę musimy sami stworzyć.

Tadeusz Kazimierz Mróz – Jaworzniak
Więźnienie Jaworzno, 7 kwietnia 1953 r.

Vinny współczuł — niewinny siedział

Karabin „sam” strzelał

Kurios Ozdby 1605 1994n
Prawda o buncie sprzed 36 lat

14 moja minęła 36 rocznica buntu w Więzieniu Progresywnym dla Młodych w Jaworznie. Utworzono w 1949 r. jako eksperyment

Centralnego Zarządu Więziennictwa. Naszlotków, którzy w syl. art. 88 par. 2 Kodeksu Karnego Wojska Polskiego „dążyli do obalenia siły demokratyczno-ludowego ustroju Państwa Polskiego” (co w praktyce oznaczało dopisek na plakacie lub sołzenie koła żywego słowa), poddawano tam procasowi resocjalizacji na wzór makarenkowskiej. Był to propagandowy przykład „dobrego serca” nowej władzy. Setkom młodzieży współczuło państwo, współczuł także pisarz Kazimierz Koźmiewski.

— To, że tu Jesteście, to nasza wina — powiedział podczas obywatelskiej prelekcji w 1984 r. — Wina pokolenia okupacyjnego, które nie potrafiło sam wyłuskać, skłócając się czas Walki, a nadzwyczaj czas Odbudowy.

— Czegóż tu nie rozumiem — odpowiedział młody chłopiec aresztowany po pierwszym roku Służby Opatu w Dębnie. — Pan Koźmiewski czuje się winny i jest na wolności, a ja jestem niewinny i dostaję 10 lat.

W maju 1955 roku w więzieniu wybuchł spontaniczny bunt wywołany zabójstwem jednego z pensjonariuszy przez służbę więzienną. Komendant wydał wtedy oficjalne oświadczenie: „Buntownicy więźniowie obrzucili kamieniami wieloletniego strażnika. Kamień trafił w rękę strażnika, którego karabin wystrzelił. Kula trafiła jednego z więźniów, który w wyniku postrzału zmarł. Winni zostają ukarani”. Zostali ukarani — więźnienie służyło, młodzież powędrowała do Wronki i Rawicza. Niektórzy z nich żyją do dzisiaj. Skupieni w środowisku „Jaworzniaków” przy Związku Więźniów

(DOKONCZENIE NA STR. 2)

Karabin „sam” strzelał

(DOKONCZENIE ZE STR. 1)

złów Politycznych Okresu Stalowskiego wspominali, jak przez wiele lat PRL data buntu była zapomniana.

— Władza miała wtedy inne huli. Jezu — mówi Jerzy Stokowski, jeden z „Jaworzniaków”. — Data naszego buntu śledziła się z datą utworzenia Układu Warszawskiego. Kiedy w Warszawie tłumy witały na cześć Wielkiego Sojuszu — a nas w Jaworznie podali strzały.

Byli więźniowie poszukiwani do dzisiaj przez koleżków rozproszonych po Polsce. Czekają na nich w warszawskiej siedzibie związku przy ul.

Krzysztof Szwagrzyk

JAWORZNO

Historia więzienia dla młodocianych więźniów politycznych 1951–1955

„Jaworzniacy” – Fundacja Pomocy Byłym Młodocianym Więźniom Politycznym Lat 1944–1956, Warszawa

Wydawnictwo „Klio” Wrocław 1999

Okładka książki „Jaworzno – Historia więzienia...”

Mateusz Wyrwich

ŁAGIER JAWORZNO

Okładka książki „Łagier Jaworzno”

INSOLOGIA.

Odbijając karę pozbawienia wolności w Ośrodku Pracy Więźniów z Jaworzna, wstąpił do nielegalnej organizacji p.n. „Wolność”, której celem było zorganizowanie grupowej ucieczki z zakładu karnego. KIRAL Zygmunt nie umiał wyciągać wniosków z przeszłości - wybitny typ opozycjonisty.

BUNT W WIEZIENIU

Wydarzenie, które spowodowało, że Jaworzno stało się zwykłym więzieniem bez obowiązującego w nim eksperymentu pedagogicznego miało miejsce 15 maja 1955 roku. W pogodny, niedzielny poranek w pobliżu „pasa śmierci” leżał na trawie więzień Stanisław Baran urodzony 8 sierpnia 1934 roku. Mateusz Wyrwich w swej książce „Łagier Jaworzno” napisał:

„Nieopodal obozowej strażnicy przy pasie śmierci, w słońcu leżą więźniowie – górnicy nocnej zmiany. Dwóch siedzi, jeden spaceruje, jeden z nich śpi. Nagle strażnik wzywa ich do rozejścia się. Chłopcy wstają, śpiący nie usłuchali. Kiedy jeden z kolegów podchodzi, by go zbudzić, z wieżyczki nr 10 pada strzał. Jeden. Celny.”

[...] 16 kwietnia 1955 roku o godzinie 3.25 w szpitalu w Jaworznie zmarł Stanisław Baran, 21-letni więzień więzienia dla młodocianych w Jaworznie. Jego śmierć była skutkiem postrzelenia go przez strażnika więziennego.

Wydarzenie to stało się przyczyną buntu w więzieniu. Według różnych opinii wzięło w nim udział od 150 do 300 więźniów. Zarówno rozmiar, jak i przebieg buntu sprawiają, że należy on do zdarzeń wyjątkowych w powojennej historii więziennictwa w Polsce.

Krzysztof Szwagrzyk „Początek, bunt, koniec”
- z referatu wygłoszonego na VII Zjeździe „Jaworzniaków”
we Wrocławiu w 1997 roku.

Zabójca więźnia – strażnik Ferdynand Matyjasik nie poniósł żadnej kary, nawet dyscyplinarnej, natomiast 14 więźniów – tzw. „przywódców buntu” postawiono przed sądem w Krakowie i skazano na dodatkowe kary.

W akcie oskarżenia podpisanym przez podporucznika B. Zagajewskiego czytamy m.in.:

„W dniu 15 maja 1955 r. w Jaworznie około godziny 9-tej naprzeciwko „zwyżki” (wieżyczki więziennnej) nr 10, tj. posterunku znajdującego się na zewnętrznym murze więzienia, tuż przy pasie ochronnym nazwanym również „pasem śmierci”, zebrała się grupa więźniów, z których niektórzy położyli się na trawie. Miejsce to, jako znajdujące się bezpośrednio przy pasie ochronnym i zasieku z drutu kolczastego, jest miejscem, na którym przebywanie więźniów jest zabronione”.

W dalszej części pisze się, że strażnik wzywał więźniów do opuszczenia tego miejsca, a oni nie usłuchali, lecz obrzucili go wulgarnymi słowami. Fakty podane w akcie oskarżenia oparte są na zeznaniach czterech świadków – funkcjonariuszy więzienia w Jaworznie. Czyż mogli obciążać swego kolegę? Jeden z tych świadków – „klawisz” zeznał, że „część więźniów, nie przestając krzyczeć i używając wulgarnych słów [według więźniów – naocznych świadków te wulgarne słowa to: „Zabił! strzelał do człowieka jak do psa! Zbrodniarz! Łobuz, Bydlę! Esesman!”- dop. Jaworzniaków] zaczęła rzucać cegłami i kamieniami na strażnika Matyjasika. Kilka cegieł (pokruszone) padły na „zwyżkę” a dwie z nich uderzyły w futrynę okna, na którym Matyjasik trzymał oparty karabin, a nawet jedna z cegieł uderzyła Matyjasika w rękę lub karabin i wówczas nastąpił drugi wystrzał, którym został trafiony jeden z więźniów Józef Baran. (A więc karabin sam strzelał?- dop. „Jaworzniaków”). Tak skomentował to dziennikarz „Kuriera Polskiego” w numerze z 16.05.1991 r.

PRZYPADKI ŚMIERCI WIĘŹNIÓW W JAWORZNIE

- ...1957 r. Ryszard Rosa zastrzelony podczas ucieczki
- 13.05.1952 Tadeusz Trzeciak – wypadek w kopalni „Upadowa Feliks”
- 29.08.1952 Bernard Tobiniński – przyczyna nieznana
- 25.11.1952 Rudolf Zolisch – przyczyna nieznana
- 20.07.1954 Edward Kiedrowski – wypadek
- 10.01.1955 Czesław Iwanek – wypadek w kopalni „Kościszko”
- 22.03.1955 Ryszard Karczmarski – wypadek w warsztacie ślusarskim
- 16.05.1955 Stanisław Baran – zastrzelony przez strażnika
- 12.06.1956 Kazimierz Dorajczyk – wypadek

NIEKTÓRE UCIECZKI WIĘZIENNE

- 16 lipca 1955 r. zbiegł Jan Zielonka, lat 18 ujęty pięć dni później
- 1 sierpnia z terenu kopalni zbiegł Stanisław Kozik, lat 20
- 3 listopada o godzinie 17.00 z terenu kopalni „Kościszko” zbiegł Bogdan Marciniak, lat 18

Jaworzniak – Józef Urbanowicz w swojej książce „Ocalić od zapomnienia – z dziejów antysowieckiego oporu” wyd. Biura Tłumaczeń Wrocław 1997) opisuje szczegółowo próbę ucieczki z zakładu prefabrykacji (lato 1953) więźnia Leona Kapalki, który po ukrywaniu się na terenie prefabrykacji przez 10 dni został ujęty.

Wykorzystano materiały dr. Krzysztofa Szwagrzyka.

KONSPIRACJA KRAKOWSKA

[...] Wkrótce po wyjściu z pojedynki, na Oddziale Inwestycji zainicjowałem kilka spotkań koleżeńskich ze Stanisławem Palczewskim (Związek Walczącej Młodzieży Polskiej) i Zygmuntem Kurałem – dowódcą Zielonych Brygad. Ich rezultatem było powołanie do życia więziennej organizacji konspiracyjnej. Nie nadaliśmy jej żadnej nazwy ze względów bezpieczeństwa. Niekiedy tylko, w rozmowach z werbowanymi członkami posługiwaliśmy się nazwą Armia Polska.

[...] Siatka organizacyjna była znacznie szersza, gdyż werbunek prowadzili na własną rękę także inni członkowie organizacji. Jej kierownictwo stanowili: Krzysztof Gąsiorowski – dowódca oraz Zygmunt Kural i Stanisław Palczewski. Po kilku miesiącach nasza siatka obejmowała cały obóz z ekspozyturami na wszystkich oddziałach. Organizacja miała charakter kadrowy. Nie istniał żaden schemat organizacyjny. Werbunek odbywał się po staranym, długotrwałym rozpracowaniu kandydata. Odbywało się to w atmosferze dużej wzajemnej nieufności panującej wśród więźniów, a spowodowanej dużym nasyceniem środowiska kapusiami. Werbowanie nowych kapusiów odbywało się permanentnie przez „speców”.

[...] Cele naszej konspiracji więziennej były następujące:

- Kontynuacja działalności niepodległościowej w nawet skrajnie trudnych warunkach;
- Przeciwdziałanie się komunistycznej indoktrynacji więźniów i brutalnemu łamaniu ich charakterów;
- Przygotowywanie samoobrony więźniów, np. na wypadek ewakuacji obozu w razie wybuchu wojny między ZSRR a Zachodem;
- Opracowywanie dróg i sposobów ucieczek z obozu;
- Budowa siatki konspiracyjnej na wolności przez członków organizacji więziennej wychodzących na wolność – deklarujących chęć dalszego działania;
- Budowa kanałów łączności konspiracyjnej między obozem a wolnością;
- Somopomoc wzajemna – zwalczanie kapusiów i całego systemu donosicielstwa w obozie.

[...] Tymczasem obozowa безпеka również nie zasypywała gruszek w popiele; niektórzy z nas instynktownie czuli zacieśniającą się wokół nas pętlę inwigilacji. Ich uderzenie nastąpiło tuż przed terminem planowanej mojej ucieczki, zamierzonej na 9 września 1954 r. Tego dnia zostali wywiezieni z obozu, w małych grupach lub nawet pojedynczo: ja, Zygmunt Kural, Stanisław Palczewski, Janusz Michalski, Jan Mężyk, Bronisław Maciejewski, Zenon Majchrowicz i kilku innych. Zestaw tych nazwisk dowodził niezbicie, iż wywózki były wymierzone w ścisłe grono obozowej konspiracji. Rozmieszczono nas w więzieniach w pobliżu Krakowa: Wiśniczu, Tarnowie, Nowym Sączu i w Krakowie przy ul. Montelupich.

Rozpoczęło się trwające blisko rok śledztwo w tej sprawie, które jednak dzięki nieugiętej postawie podejrzanych nic nie dało. Wszyscy przeszli przeróżne szykany. W sumie jednak bezpieczeństwa wiedziała zbyt mało, aby ponownie postawić nas przed sądem.

(Krzysztof Gąsiorowski w „Konspiracja młodzieży szkolnej 1945-1956”, Henryk Pająk Wydawnictwo „Retro” Lublin 1994.)

Szczegóły jaworznickiej konspiracji giną w niepamięci jej uczestników. Istnieje jednak szansa na odtworzenie niektórych informacji i potwierdzenie faktów, które już znamy. Gdy sprzysiężeni budowali magazyn mundurowy, w czasie zalewania stropów, przy kominie wentylacyjnym ukryli słoik zabezpieczony lepikiem. Umieścili w nim spis członków organizacji wraz z ich rodowodem politycznym, deklarację ideową i przypuszczalnie opis więzienia (relacja Zygmunta Kurala, „Dziennik Polski”, Kraków, 19.04.2002 r.) Po ujawnieniu tej informacji rozpoczęła się, w porozumieniu z Krakowskim Oddziałem IPN i Redakcją „Dziennika Polskiego”, akcja odnalezienia skrytki. Niestety – nie udało się jej odnaleźć. Widocznie ktoś wcześniej się na nią natknął.

„Dziennik Polski” w trzynastu numerach od 9.04 do 21.06 szczegółowo opisywał akcję poszukiwania skrytki.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI

Obowiązkiem każdego z nas było oddziaływanie na kolegów – więźniów politycznych, podtrzymywanie ich na duchu, przygotowywanie do działalności na wolności. Ważną sprawą było uświadomienie kolegów, że nasza dotychczasowa działalność w organizacjach konspiracyjnych miała sens i oczywiście pozbawiona była charakteru zbrodnicy, jak to wmawiali nam śledczy i spece od „wychowania” młodzieży.

[...] Spotykaliśmy się zawsze we dwójkę [...]. W moim konkretnym przypadku tą osobą był Janek Andrzejewski z Olsztyna.

[...] To, co ostatecznie ustaliliśmy z Jankiem można streścić w następujących punktach:

1. Utrzymywać kontakt między sobą. Ma to wyglądać w ten sposób, że od czasu do czasu piszemy do siebie listy o treści raczej banalnej, dotyczącej zwykłych spraw, pracy, nauki itp. W ważnych sprawach spotykamy się.
2. Po wyjściu z więzienia nie prowadzić zbrojnych działań. Powinna dominować typowa działalność polityczna, liczona na lata pracy.
3. Prowadzić działalność według hasel pozytywistów: praca u podstaw, praca organiczna. Rozumieliśmy to tak, że za wszelką cenę należy dążyć do pracy z młodzieżą, zwłaszcza z ZHP, kształtować tę młodzież według idei harcerstwa przedwojennego i po roku 1944 aż do jego likwidacji.
4. Wchodzić w struktury istniejących organizacji w PRL-u i wchodzić do organów władzy, tam gdzie to tylko możliwe, aby realizować nasze cele polityczne.
5. Kierować się w życiu prawdą, głosić ją w historii. Wszelkie przekłamania historii należy w odpowiedni sposób prostować. To ma być baza wychowawczą młodzieży.
6. Zacieśniać więzy koleżeńskie i utrzymywać kontakty z kolegami, którzy byli naszymi zwolennikami podczas utajonych kontaktów w Jaworznie.
7. Podjąć naukę w szkołach średnich i wyższych.

W określeniu dalekosiężnych celów wierzyliśmy w to, że zakłamaną ideologia komunistyczna jakoś nie wytrzyma konkurencji z prawdą. Załame się i upadnie. A to będzie koniec tego systemu. Widoczne skazy pojawiły się po śmierci Stalina.

Według Romana Śliwczyńskiego

– w „Druha konspiracja niepodległościowa. Tajne organizacje młodzieży szkolnej Lublina i Lubelszczyzny w latach 1944-1956”.

Oprac. Jan Ziółek – wyd. Towarzystwo Naukowe KUL.

Zaprezentowane tu materiały – wynik badań naukowców, historyków, dziennikarzy etc., świadczą o sytuacjach jakie miały miejsce w więzieniu progresywnym dla młodocianych w Jaworznie. Przeważnie są to relacje byłych funkcjonariuszy bezpieczeństwa PRL i naocznych świadków wydarzeń.

Pochodzą one z książek, których okładki tu prezentujemy. „Mgła nad Jaworzniem” jest pracą magisterską synowej „Jaworzniaka”.

Akwarela, Z. Kurla.

mgła nad Jaworzniem

Malgorzata Żegocka

Okładka książki „Mgła nad Jaworzniem”

WYSLAĆ NA WOJNĘ DO KOREI

Zbigniew M. roczną szkołę kontrwywiadu kończył w Rembertowie. Kilka dni po zdaniu egzaminów został wezwany do MBP.

[...] "Miałem lekką scysję ze swoim przełożonym, Rosjaninem. Jakis taki drobiazg językowy. Wściekł się na mnie, że niedostatecznie rozumiem język Lenina i Stalina. Kiedy mnie wezwano do ministerstwa miałem ciężkiego pietra. Nie wiedziałem po co idę. Pamiętam, było to bodaj we wtorek 3 kwietnia 1951 r. Następnego dnia miałem być na pogrzebie matki. Wchodzę do resortu, zameldowałem się i każą czekać. Od czasu do czasu prowadzą kogoś w kajdankach.

Po kilku minutach siedzenia i wsłuchiwania się w odgłosy zza skórzanych drzwi wyszedł rosyjski major w polskim mundurze i poprosił mnie do obszernego pomieszczenia.

Rosyjski major przedstawił mnie mówiąc: "Towarzyszu, będziecie mieli zaszczytną misję do wypełnienia. Tu jest kapitan Morel, z którym będziecie współpracować". Powiedział to i wyszedł.

[...] W pewnym momencie otworzyły się drzwi i wszyscy wstali [...] Moim oczom ukazał się nie kto inny, ale Radkiewicz. [...] Zasalutowałem, zaschło mi w gardle, ledwie się zameldowałem. On z każdym przywitał się osobiście, do mnie zaś powiedział: "Towarzyszu, dużo słyszeliśmy o was, partia stawia was na pierwszym froncie walki ideologicznej". Zdaje się coś takiego, bo już dokładnie nie pamiętam, byłem tak zszokowany. Radkiewicz porozmawiał o czymś z majorem, powiedział, że wzywają go obowiązki i wyszedł. Również inni zaczęli wychodzić. Morel podszedł do mnie, wyprostował się, jakby stanął na baczność, uściśnął mi rękę i powiedział: "Do zobaczenia na froncie, na placówce". Wszystko otoczone było jakąś dziwną tajemnicą. Major zaprowadził mnie do swojego pokoju i dał mi jakieś zalakowane koperty. Kazał zgłosić się do swojego adiutanta. Adiutant, też młody chłopak tak jak ja, ale już kapitan, a ja byłem porucznikiem, traktował mnie co najmniej jak majora [...] W końcu wręczył mi rozkaz wyjazdu do Katowic. Wezwał plutonowego i wystawił mi przepustkę na samochód. Zapowiedział, że jeszcze dwóch ludzi będzie nas eskortować.

[...] Wieczorem byłem już w Katowicach, zgłosiłem się do dowódcy jednostki wojskowej. Koperty wylądowały w jego sejfie, a ja dowiedziałem się od szefa kontrwywiadu na okręg śląski, że mamy przygotować wyjazd młodego rocznika do Związku Radzieckiego, a później do Korei. Sądziłem tego dnia, że chodzi tu o żołnierzy będących w katowickiej jednostce. Następnego dnia dowiedziałem się na odprawie, że tymi żołnierzami mają być więźniowie z Jaworzna. Ja zaś miałem ich w ciągu trzech miesięcy przeszkolić.

[...] Miałem wątpliwość, czy z tych ludzi, zagorzałych antykomunistów będzie jakikolwiek materiał na żołnierzy.

[...] Jeden z moich przełożonych, kiedy wyraziłem wątpliwość czy więźniowie nadają się na wojsko, bez ogródek powiedział: "Tu nie chodzi o ich siłę bojową, ale o to by zobaczyli, jak ci Amerykanie strzelają do nich, jak do kaczek. Niech giną z rąk tych, których tak bardzo kochają".

[...] Tak więc codziennie, w drewnianych butach, z drewnianymi atrapami karabinów, od listopada do początku lutego 1952 r. ćwiczyło nowe wojsko, mające niebawem umacniać zasięg sowieckich wpływów.

[...] Tak naprawdę nie wiem, dlaczego te akcje odwołano. Wprawdzie dopiero na początku lutego, ale jednak. [...] Nie poniosłem z tego powodu żadnych konsekwencji, przypuszczam więc, że „na górze” podjęto decyzję o odwołaniu akcji, ale nie dlatego, że Zachód się o tym dowiedział. Ze światową opinią publiczną wtedy się nie liczone.

Wyjątki z książki Mateusza Wyrwicha „Łagier Jaworzno”

CELA „MAŁOLAT”

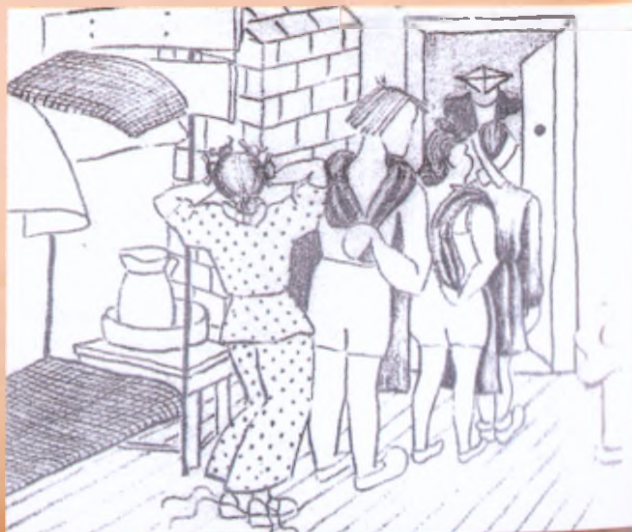
Chyba w drugiej połowie roku 1951 władze więzienne w Fordonie, pewno na rozkaz władz wyższych utworzyły celę, w której umieszczono młode dziewczęta w wieku 15 - 18 lat, które chciały „przemocą obalić ustrój PRL”. Cella była duża, w gmachu czerwonym, zdaje się nr 50, a w niej trzypiętrowe łóżka i inne „meble”, które miały wystarczyć do nędznej egzystencji. Było nas chyba trzydzieści, w ogromnej większości uczennice szkół średnich, z wyrokami od 3 do 9 lat więzienia. Kiedy bliżej poznałyśmy się, okazało się, że reprezentujemy organizacje młodzieżowe, które przeciwstawiały się coraz większemu zniewoleniu naszej Ojczyzny.

Osobiście pamiętam (był rok 1949), że w naszym kcyńskim liceum każda ważniejsza uroczystość, to przytłaczająca czerwień flag, transparentów i krawatów na piersiach członków ZMP oraz gąszcz portretów generalissimusa Stalina w otoczeniu pionierów itp. Kiedy zatem koleżanka Benia Pęczkowska szepnęła, że jest organizacja, która chce z tą tyranią walczyć, bez wahania do niej wstąpiłam (miałam wówczas 16 lat) i razem z innymi, po złożonej przysiędze, rozpoczęłam pisanie i rozklejanie ulotek oraz różnych rysunków, krytykujących istniejącą rzeczywistość.

[...] W celi małolat było nas, z naszego „Powrotu” aż cztery: Krysia Polcan, Benia Pęczkowska, Stenia Jurek i ja. W celi były reprezentantki młodzieży z całej Polski. Były to wspaniałe dziewczyny, które mimo młodego wieku wiedziały, o co walczyły i jak zachować godność nawet w murach więzienia. Żal nam było, że nasze rówieśniczki w szkołach kształcą się, więc w więzieniu organizowałyśmy namiastki dokształcania. Pamiętam, że często na dobranoc Ala Perz opowiadała treść przeczytanej, czy może wymyślonej książki o Jalszce Przerowłosej, że uczyłyśmy się na pamięć wielu utworów poetyckich, i żarliwie czytałyśmy w celi książki („Noce i Dnie”, „Reportaż spod szubienicy” oraz wiele innych mniej i bardziej wartościowych.)

Staraliśmy się trochę poszerzyć wiedzę historyczną, próbować sił aktorskich np. w „Grubych rybach”, no i śpiewać. Bardzo lubiłyśmy śpiewać i do dziś pamiętam wiele piosenek, a prawie każda z nich przywołuje w pamięci którąś z koleżanek. Oczywiście pracowałyśmy w hafciarni i czapkarni (ukończyłyśmy kurs czapkarski). Wiele z nas szczególnie pracę w hafciarni wspomina jako koszmar. Jakoś z tym bajorkiem na patkach milicyjnych nie mogłyśmy się „zaprzyjaźnić”. Osobiście nawet byłam wzywana przed oblicze specy, że moja praca zakrawa na sabotaż, a ja się nawet starałam, ale przy artyzmie starszych pań, a szczególnie Ukrainek, wyglądały te moje dzieła strasznie, a do tego nie mogłam wyrobić normy. Takie „przestępstwo” przytrafiło się i mnie. Kiedyś dźwigając ze Stenią kocioł z zupą, rozmawiałyśmy krytycznie o naszych warunkach i pewnie ktoś był uprzejmy donieść lub może usłyszała prowadząca nas oddziałowa, gdyż już na drugi dzień zostałyśmy pozbawione pracy i przeniesione do izolatki (styczeń 1953).

Maria Telatyńska-Kowska

Rysunki wykonała kol. Zofia Baniecka art. rzeźbiarz.

BOJANOWO

[...]jako więźniarkę młodocianą wywieźli mnie do Bojanowa-więzienia dla młodocianych. W chwili aresztowania miałam 18 lat.

Bojanowo, mała miejscowość, 3-4 tys. mieszkańców leży dwie stacje za Leszmem, niedaleko Rawicza. Więzienie w Bojanowie było przeznaczone dla dziewcząt, tak jak Jaworzno dla chłopców.

Tutaj miałyśmy nie tylko odsiedzieć wyrok, ale przede wszystkim powinnyśmy zmienić pogląd polityczny, o co się starali wychowawcy polityczni.

Pani naczelnik szczególną nienawiścią darzyła więźniarki polityczne, których było nie za dużo, zaledwie kilkanaście, pozostałe miały bardzo małe wyroki w stosunku do nas (8 miesięcy, 1,5 roku itp). Dziewczęta te, choć miały małe wyroki były bardzo słabe psychicznie. Załamywały się, podcinały sobie żyły, jadły chlor. Ciężko było młodym dziewczętom pogodzić się z utratą wolności.

To właśnie dla nich zastępca naczelnika więzienia - „polski Makarenko” zorganizował szkołę podstawową, w której mogły się uczyć pisać, czytać oraz liczyć, co sprawiało im najwięcej trudności. Założył również korespondencyjną szkołę średnią - do której ja także (do 11 klasy) uczęszczałam. Ściąga do Bojanowa najznakomitszych profesorów, wśród nich była moja ukochana Elżbieta Zawacka (matematyk - kurier AK), przywieziona z więzienia fordońskiego i jej przyjaciółka (sekretarka sztabu AK), śliczna Lidka Kwasiborska.

Wyróżniały się wśród tej zagubionej młodzieży nie tylko mądrością, ale pogodą ducha i życzliwością dla ludzi, którą starały się zarazić innych. Byłyśmy im wdzięczne za okazywaną nam cierpliwość i ciepło. Chemii i fizyki uczyła Kazimiera Janiak (studentka 2 roku WSI w Bydgoszczy), a Krystyna Muszyńska uczyła języka polskiego i historii.

Czas w więzieniu miałam bardzo „urozmaicony”. Pracowałam wraz z innymi „politycznymi” przy najtrudniejszych zajęciach. Wnosiłyśmy wiadrami nieczystości z szamba, rąbałyśmy drewno na opał, prałyśmy w baniach grubą barchanową i drelichową bieliznę, suszyliśmy ją przy rozgrzanych do czerwoności piecach w zimie. Nie wszystkie wytrzymały i te lądowały w szpitalu więziennym, który znajdował się na terenie więzienia.

Mnie nikt nie pytał o zdrowie, tylko jeden raz, gdy zawieziono mnie do szpitala w Rawiczu na prześwietlenie płuc, lekarz zapytał mnie, kiedy chorowałam na płuca, bo mam zwapnienie, a gdy dowiedział się, że mam 7 lat wyroku, a ważę zaledwie 48 kg, że smutkiem stwierdził „umrzesz dziewczyno tyle nie wytrzymasz”.

Pobyt w więzieniu był dla mnie wielką szkołą życia. Przez cały mój pobyt w więzieniu czułam opiekę Bożą na każdym kroku. Spotkałam życzliwe koleżanki: Alinę Dziedzic (malerkę), Alicję Jankowską (naszą poetkę) oraz wytworną i zrównoważoną Irenę Haber. Były wśród nas: Wilczewska, Bożena Blachowiak, Krzywobłocka, która pracowała w radiowęźle oraz Wanda Piotrowska, która pracowała w kantinie.

Było nam łatwiej przetrwać okres więzienny, gdyż jako więźniarki polityczne nie musiałyśmy się wstydić swojej przeszłości i swego postępowania.

Gdy wyszła na wolność Zawacka, polecono mi uczyć 5, 6 i 7 klasę matematyki.

Miałam wyrok, który nie podlegał amnestii, więc musiałam się pogodzić z myślą, że wcześniej nie wyjdę. Moja mama nie pogodziła się z tą myślą, i wystąpiła o rewizję nadzwyczajną do Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie, który o dziwo zmienił wyrok i pozostawił tylko art. 86, po zastosowaniu amnestii pozostało mi 4 lata więzienia. Mogłam wyjść na warunkowe zwolnienie już po 2 latach, ale siedziałam trochę dłużej bo 3 lata. Opuściłam mury Bojanowa 16.09.1955 r.

Zdjęcia dziewcząt:

1. Maryla Telatyńska-Kowalska, 2. Alicja Perz Szaletyńska, 3. Bernadeta Golecka-Schmidt, 4. Maria Sobocińska, 5. Anna Rószkiewicz-Litwinowicz, 6. Alicja Wnorowska-Czerkawska, 7. Maria Andrysiak z domu Szajek, 8. Teresa Barbara Bogus-Jabłońska, 9. Jadwiga Ejsak-Chmielewska, 10. Maria Dzierżyńska, 11. Irena Cieślińska, 12. Halina Wiśniewska-Dobrowolska, 13. Barbara Maus, 14. Maia Ciechanowicz-Prorokowa, 15. Danuta Rynkowska-Strzelecka, 16. Danuta Osińska-Myrta, 17. Krystyna Mieszczak-Opallo, 18. Janina Pielechowska-Ścibior, 19. Jadwiga Janiszowska, 20. Danuta Socha-Jakubczyk, 21. Teresa Orlik-Kossek, 22. Stefania Sokółowska-Żelazowska

NASZA FORDOŃSKA KWARANTANNA

Było nas trzynaście młodych dziewcząt (16-27 lat): Danusia i Maryla Mrzyk (siostry), Dana Koltuńska, Nina Dryjańska, Irka Orzeszyna, Ada Przeniosło, Basia Marciszewska, Leonia Ciba, Ola Mławska, Krysia Polcyn, Benia Pęczkowska, Stenia Jurek i ja oraz jedna starsza pani (41 lat) Nata Tazber.

Wiem, że już od pierwszych chwil wspólnego bytowania stałyśmy się sobie bliskie, choć przecież siedząc na Wałach Jagiellońskich w Bydgoszczy, w różnych celach – nie znałyśmy się.

Pamiętam, że humor nam dopisywał, szczególnie, gdy przebierałyśmy się w więzienne łachmany, a już szczególnie bawiła nas Basia, kiedy wkładała na swoją filigranową, drobną postać o wiele za duże ubranie, bieliznę i drewniaki.

Myszę, że właśnie taki, może często zewnętrzny optymizm i poczucie własnej godności, dumy z tego, że mimo wątłych sił „obalałyśmy istniejący ustrój”, sprawiły, że byłyśmy dość twarde, wytrzymałe i pełne młodzieńczej brawury. Już w pierwszych chwilach zaimponowała nam starsza więźniarka, która wychodząc z izolatki na mały „spacerniak” zrobiła w stronę naszego piwnicznego okienka gest ręką wskazujący, że jest dobrze. Pomyślałam, że skoro ludzie siedząc samotnie mają tyle hartu i odwagi to i nam tych cech nie może zabraknąć.

Zresztą twarde warunki: zimno, beton, wilgoć – słodziła przyjaźń, młodość i nadzieja, że mimo wielkich wyroków (od 3 do 10 lat) to siedzenie nie potrwa długo. Po dziesięciu dniach otrzymaliśmy ostatnie, świąteczne paczki z naszych rodzinnych domów i przygotowywałyśmy się do pierwszej więziennej wigilii.

24 grudnia 1950 r. mimo uczucia głodu prawie wszystkie pościłyśmy solidnie, a kiedy podano wieczorem więzienny barszcz usiadłyśmy wspólnie do uroczystie przygotowanego stołu. Były życzenia, dzielenie się opłatkiem i mimo drążącego serca i tęsknoty za Mamą, za najbliższymi, trzymałyśmy łzy na uwieczni i starałyśmy się trzymać dzielnie. Początkowo cicho, a potem pewnie głośnie, skoro usłyszała to oddziałowa „Małowanka”, która z brzydkim

wyrazem dość ładnej twarzy, stanęła w drzwiach celi i zaczęła nam ubliżać i wrzeszczeć, że zakłócamy spokój. Oczywiście wysłuchaliśmy tego wszystkiego w dumnym milczeniu, a po zamknięciu drzwi pomyślałyśmy, że na tym się skończy.

Niestety, po kilku dniach, a był to akurat wieczór sylwestrowy, kiedy wyniosłyśmy złożone w koskę mundury i drewniaki na korytarz, zgrzytnął klucz w zamku i padł rozkaz: „Wychodzić!”. Kazano nam przez jakiś czas stać w więziennej postawie pod ścianą pustego, zimnego korytarza, a potem wejść do innej, pustej, zimnej celi, gdzie czekały na nas piętrowe łóżka bez sienników i zatrzaśnięto za nami drzwi. Początkowo, jak zwykle żartowałyśmy z tej kary, próbowałyśmy się rozgrzać wykonując jakieś ćwiczenia, drepcząc bosymi stopami po cementowej posadzce, wreszcie tuliłyśmy się do siebie, siedząc na pustych pryczach, ale po kilku godzinach zimno doskwierało straszliwie, a i sen, który nie był dobrym lekarstwem sklejał powieki.

O Boże! Jak długa może być jedna noc! Rano wiedziałyśmy, że zaczął się Nowy, 1951 rok i że przed nami jeszcze wiele takich nocy za kratami. Na szczęście rano oddano nam ubrania i wszystko wróciło do normy. Choć uszczerbek na zdrowiu pozostał, a kto wie czy śmierć Danusi Mrzyk (zmarła kilka miesięcy później na galopującą gruźlicę) nie zaczęła się właśnie w tę noc.

W tej kwarantannie Pani Nata zmobilizowała nas do ujęcia naszych przeżyć w strofy wiersza, z którego była duma, patriotyzm i wielka nadzieja, że nasza młodzieńcza walka i cierpienie nie pójdą w zapomnienie.

Po ukończonej kwarantannie rozrzucono nas po różnych celach i już różnie przebiegało nasze fordońskie życie. Jednak ten pierwszy, trudny okres połączył na tyle, że mimo mijającego czasu jesteśmy sobie bliskie pewnie tak zostanie do kresu dni naszych, gdyż Benia, Basia, Danusia i Ada (choć do siedemdziesiątki ciągle daleko) odeszły na wieczną wartę, gdzie może dobry Bóg wynagrodzi cierpienia.

Maria Telatyńska – Kowalska Ps. „Słoń”
Młodzieżowa organizacja niepodległościowa „Powrót”

[illegible]

Wyk. 4 ogł.-

Pismo do Naczelnika wydziału „C”. Nie wydać Ilczukowi paszportu!

Kern, G.D. MD
 Dr. med. G.D. W.
 Kern, Sam. Indis. Org. M.D.

[illegible][illegible][illegible][illegible]

ROZKAZ: DO WOJSKA – DO KOPALNI – MARSZ!

WYPADKI W KOPALNIACH

W czasie pracy w kopalniach żołnierzom zdarzały się bardzo często wypadki, niekiedy kończące się śmiercią. W czasie apeli wieczornych dowódca jednostki w rozkazie dziennym informował, że wypadek wydarzył się z winy żołnierza.

Poza tym, żołnierze w zimie przeziębiali się. Nie wolno było zakładać swetrów ani ciepłych kurtek. „Na przodku” temperatura wynosiła ok. 40°C, a przy windzie, na którą trzeba było czekać – ok. – 5°C.

Przedstawiamy losy tylko kilku żołnierzy – górników, którzy już nie żyją.

1. **Władysław Ciciela**. Urodzony 14.06.1933 roku. W 1949 roku wstąpił do młodzieżowej organizacji niepodległościowej „Polska Partia Wolności” działającej w latach 1949-1950 w Koninie. W 1950 r. został aresztowany. W 1953 r. został powołany do wojska i skierowany do przymusowej pracy w kopalni. W 1985 r. miał zawał serca. W 1991 r. amputowano mu obie nogi. Zmarł 8 marca 2007 r.

2. **Jan Krzowski**. Urodzony 30 czerwca 1932 r. W 1949 r. wstąpił do młodzieżowej organizacji niepodległościowej „Orzeł” działającej w latach 1948-1950 we Włodawie, woj. lubelskie. W 1950 r. aresztowany. Ciężkie śledztwo. Skazany na 1 rok więzienia.

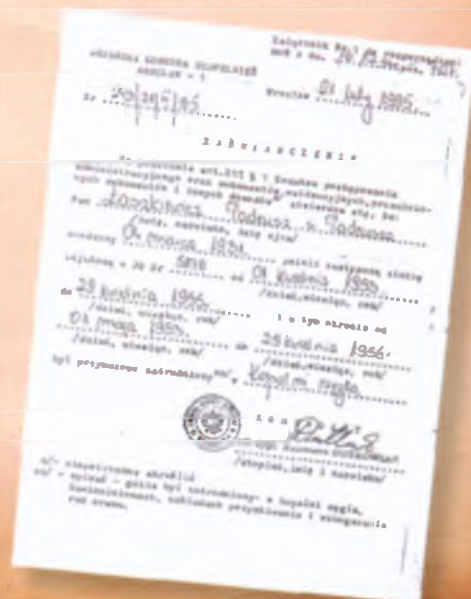
Po wyjściu z więzienia, w 1951 r. został powołany do wojska i skierowany do przymusowej pracy w kopalni „Stalin” w Sosnowcu. Po czterech miesiącach pracy pod ziemią, uległ ciężkiemu wypadkowi i trafił do szpitala, gdzie przeleżał 4 miesiące. Długo nie mógł odzyskać przytomności. W wyniku długotrwałych starań i procesowania się, uzyskał status inwalidy wojkowego II grupy. Gdy polska waluta liczyła się na tysiące i miliony, jego renta inwalidzka wynosiła 53 zł.

Cały czas chorował. Zmarł 2 lipca 1994 roku.

3. **Jerzy Wachowski**. Urodzony 16 września 1932 r. Założyciel i dowódca młodzieżowej organizacji „Polska Młodzież Walcząca”, działającej w latach 1948-1950 w Hrubieszowie. Skazany na 8 lat więzienia. Po wyjściu z więzienia skierowany w ramach poboru wojskowego do pracy w kopalni. Zmarł 23 grudnia 2004 r.

Jan Krzowski – przed aresztowaniem, żołnierz – górnik.

W NIEPODLEGŁEJ

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości byli młodociani więźniowie polityczni zapragnęli łączyć się, aby wspólnie dążyć do utrwalania i przekazywania własnej historii kolejnemu pokoleniu.

Poprzez anonsy w prasie krajowej i zagranicznej apelowaliśmy.

„JAWORZNIACY - ODEZWIJCIE SIĘ!”

Po zgłoszeniu się pewnej ilości koleżanek i kolegów zorganizowaliśmy I Krajowy Zlot Jaworzniaków. Odbył się on 13 października 1991 roku i był poprzedzony Mszą świętą w kościele Świętego Krzyża w Warszawie. Msza św. była transmitowana przez radio, w wyniku czego zgłosili się kolejni koledzy z kraju. Obecnie mamy 14 oddziałów terenowych, największe pod względem ilości członków to: Oddział Warszawa i Oddział Lublin. W każdym roku organizujemy zlot w innym mieście. Organizatorem XVII Zlotu był Oddział Gdańsk.

**Jaworzniacy
— odezwiście się**

Przy warszawskim oddziale
Związku Więźniów Politycznych
Okresu Stalinowskiego powstało
Srodowisko Jaworzniaków.
Zrzesza ono nie tylko tych
więźniów, którzy przebywali w
więzieniu Jaworzno, lecz również
tych, którzy tam nie byli, ale w
momencie aresztowania przez
UB nie ukończyli 21 lat. Naszym
celem jest, między innymi,
opracowanie historii Jaworzna, a
przede wszystkim historii
młodzieżowych organizacji
niepodległościowych, które
działały w okresie stalinowsko-
bierutowskim.

Nasz adres: Srodowisko
Jaworzniacy - Związk
Więźniów Politycznych Okres
Stalinowskiego, ul.
Kazimierzowska 74. 02-51P
Wycinki prasowe
Jaworzniacy - odezwijszcie się!

Wycinki prasowe
faworzniacy - odezwijsie stę!

„JAWORZNIACY” — środowisko i ich miesięcznik

[illegible]

"PZ" czytana
i w Ameryce

lak się okazało — a ponieważ
miałem na tym prozie swój
— szczególnie widnieć w public-
kacji, tygodniowa literka „B” i,
niewiedzy, bez powiadania się na-
tchając, trafiła na łapy polskiego
w „Gazety Polskiej” ukazującej
się w Chicago i kolportowanej
niemal w Katowicach (m. 7 s
29 grudnia 1932 roku).
Wspominam.

...tem już bez użycia nie
podkreślanie — dostaję
do pana Stanisława
przepraszającego
USA, to my ich tuż
do siebie a Warszawa
przechylił ten anty
wyrok się bardzo, Wreszcie
czekał człowieka, którego
na wstępie pisał i głosił
mł.

[illegible]

Apolityczność
i aktywność

[illegible][illegible]

swoje pismo.

[illegible]

Skłama przyszedł, że ich lekcewa-
rzyli. Zaczęli go śledzić i w końcu
złapali. Chłopcy byli tak nie-
chętni, że nie chcieli iść do
szkoły. W końcu ich przemoc-
nili i przetrzymali w więzieniu.
Wszystko to było wynikiem
tego, że chłopcy nie chcieli
iść do szkoły. W końcu ich
przemocnili i przetrzymali w
więzieniu. Wszystko to było
wynikiem tego, że chłopcy
nie chcieli iść do szkoły.

[illegible]

WOLNOŚĆ MOŻNA ODZYSKAĆ - MŁODOŚCI NIGDY

ŻAWORZNIACY

PISMO MŁODOCIANYCH WIĘŹNIÓW POLITYCZNYCH LAT 1944-1956

Rok XVI nr 5 (185)

WARSZAWA

MAJ 2007 rok

MIESIĘCZNIK WYRÓŻNIONY w 1991r. przez FUNDACJĘ im. JERZEGO ŁOJKA

Indeks ISSN 1221-0758

PODPISY POD ZDJĘCIAMI:

1. Październik 1993 r. - delegacja „Jaworzniaków” w czasie audyencji u Ojca Świętego Jana Pawła II. Wręczył im Ojciec Święty obraz namalowany przez artystę polskiego Dariusza Kaletę.
2. Październik '93 - przy grobie gen. W. Andersa
3. Audyencja u Prymasa Polski ks. Kard. Józefa Glempa. Od lewej autor książki „Konspiracja młodzieży szkolnej 1945-1956” Henryk Pająk z małżonką, Ks. Prymas, Z. Szymański, J. Poteraj, J. Stokowski.
4. 16.01.1994 r. Poświęcenie sztandaru „Jaworzniaków” w Katedrze Polowej WP. Aktu poświęcenia dokonuje ks. Sławoj Leszek Głódź - Biskup Polowy Wojska Polskiego.
5. Październik 1993 - Przemarsz ulicami Jaworzna w czasie krajowego zlotu.
6. 14.05.1993 - Spotkanie po 40 latach. Dzięki mieszkańcowi „Jaworzniacy” - spotkały się koleżanki z koleżankami ze wspólnej organizacji konspiracyjnej
7. Lublin 12.10.2002 - Trzej „Jaworzniacy” na dziedzińcu KUL. Obecnie żyje tylko jeden z nich.
8. 10.06.2005 - Delegacja „Jaworzniaków” wręcza ks. E. Makulskiemu obraz namalowany przez Grzegorza Szumowskiego, w podziękowaniu za pomnik „Jaworzniaków” w Licheniu.
9. Pierwszy nasz pomnik (w Jaworznie). Stoją od lewej: S. Słojka, A. Kozłowski, S. Staszowski.
10. Rzeźba Matki Bożej osłaniającej płaszczem młodych konspiratorów wykonana przez artysta rzeźbiarza Bogumiła Burzyńskiego znajdująca się w kaplicy Jaworzniaków w Kościele w Jaworznie na Osiedlu Stalym.
11. Zygmunt Kural w kaplicy Jaworzniaków przy tablicy z nazwami młodzieżowych organizacji niepodległościowych.
12. Pomnik w Rembertowie.
13. Pomnik w Licheniu.
14. Dolina Krzyży w Krzesimowie k. Lublina - symboliczne groby straconych i pomordowanych, których nie można ustalić miejsca pochówku.
- 14a. Dyplom Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.
15. Makieta pomnika „Tym co stawiali opór komunizmowi”. Pomnik będzie wzniesiony w Krakowie.
- 15a. Tablica pamiątkowa w Kościele Chrystusa Króla na Targówku.
16. Tablica pamiątkowa we Wrocławiu.
17. Izba Pamięci w Rembertowie - ekspozycja poświęcona „Jaworzniakom”
18. Tablica na murach więzienia dla młodocianych więźniarek w Bojanowie.
19. Złot w Licheniu.
20. 23.01.2006 r. - Odznaczenie sztandaru „Jaworzniaków” Medalem „Pro Memoria”. Odznaczenia dokonuje ppłk. W. Konwerski z Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych.
21. Odznaczenie przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego odznaczeniami państwowymi „Jaworzniaków” w Gdańsku.
- 21a. 13.12.2006 r. - Jaworzniak - Roman Płoński (w środku, w mundurze) organizuje w Nowym Jorku manifestację Polonii w rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.
- 21b. „Jaworzniak” Seweryn Skraban ze swą mamą (kombatancką) stale mieszkającą w USA pełnią wartę honorową przy Grobie Chrystusa - Wielkanoc 2003 r.
- 21c. Wystawa „Zbrodnie w majestacie prawa” organizowana przez Fundację „Jaworzniacy”.
22. Wrzesień 2003 r. - Lubelska Chorągiew ZHR przyjmuje imię „Jaworzniaków”. Ufundowany przez Fundację „Jaworzniacy” sztandar przejmuje Naczelnik ZHR hm. Paweł Zarzycki aby przekazać go płm. Konradowi Konefalowi - Komendantowi Chorągwi.
23. Młodzież gimnazjum z uwagą słucha opowiadań „Jaworzniaka”.
24. Występy młodzieży szkolnej w czasie XV Zlotu „Jaworzniaków”.
25. 23.09.2001 r. - Harcerze i zuchy w kościele na Targówku w czasie uroczystości „Jaworzniaków”.
26. 15.02.2007 r. Młodzież ze Stargardu Gdańskiego w czasie występu w Klubie im. „gen. Stefana Roweckiego - „Grota” w czasie prelekcji o młodzieżowym ruchu oporu - „Kamienie na szaniec”.
27. Pogrzeb Jana Wocha. Żył 72 lata, „Jaworzniacy” odchodzą na Wieczną Wartę.
28. Pogrzeb Stanisława Górala. Żył 76 lat.

Otwarcie wystawy „Opór młodzieży przeciwko sowietyzacji Polski” odbyło się 5 listopada 2007 roku w Galerii Domu Kultury im. C.K. Norwida w Śródmieściu Warszawy.

Później była ona eksponowana w następujących dzielnicach Warszawy: Mokotów, Targówek, Bemowo, Ursynów, Bielany, Rembertów oraz w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

Następnie wystawę obejrżeli mieszkańcy: Włodawy, Hrubieszowa, Zamościa, Puław oraz Trzcianki w woj. poznańskim.

W styczniu 2009 r. wystawa „powędrowała” na Litwę i była eksponowana w Gimnazjum im. Jana Pawła II w Wilnie oraz w rejonie Sołecznikowskim, w lipcu 2009 r. na Ukrainie w Uniowie koło Lwowa.

PRZEDSTAWIAMY KILKA ZDJĘĆ Z EKSPOZYCJI NASZEJ WYSTAWY:

1. Otwarcie wystawy z udziałem władz stołecznych i dzielnicowych.
2. Młodzież szkół władawskich ze swymi nauczycielami po zwiedzeniu wystawy.
3. Hrubieszów.
4. Zamość.
5. Puławy.
6. Trzcianka woj. poznańskie.
7. Młodzież Gimnazjum Jana Pawła II w Wilnie w czasie ekspozycji wystawy.
8. Rejon Solnecznikowski.
9. Ukraina. Wystawę prezentuje Eliza Dzwonkiewicz.

Maria Szajek (obecnie Andrysiak) członkini harcerskiej organizacji podziemnej „Bi-Pi” w Buku ps. „Szara Wilczyca”.

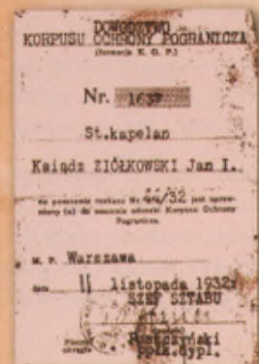
Bogumila Kawińska ps. „Irka”, „Dorota” (obecnie Sajkowska) – Podziemna Organizacja Harcerska „Orleń” w Warszawie.

Teresa Baranowska ps. „Szarotka” (obecnie Dudzicka) – Harcerska Organizacja Podziemna w Gorzowie Wlkp.

Danuta Górka ps. „Marta” (obecnie Terebus) – Polska Młodzież Walcząca w Hrubieszowie, woj. lubelskie.

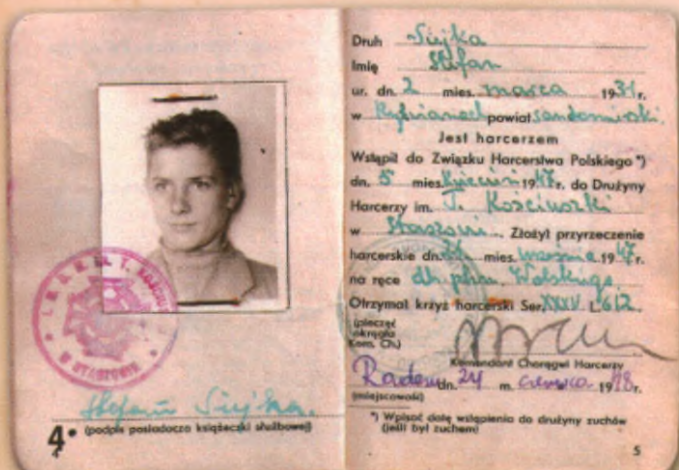
Zastęp „Szarotek” z Gorzowa Wielkopolskiego – rok 1949. Wśród nich członkinie II Konspiracji Harcerskiej. W środku (siedzi z proporcem) zastępową Teresa Baranowska (obecnie Dudzicka).

Plakat władz komunistycznych.

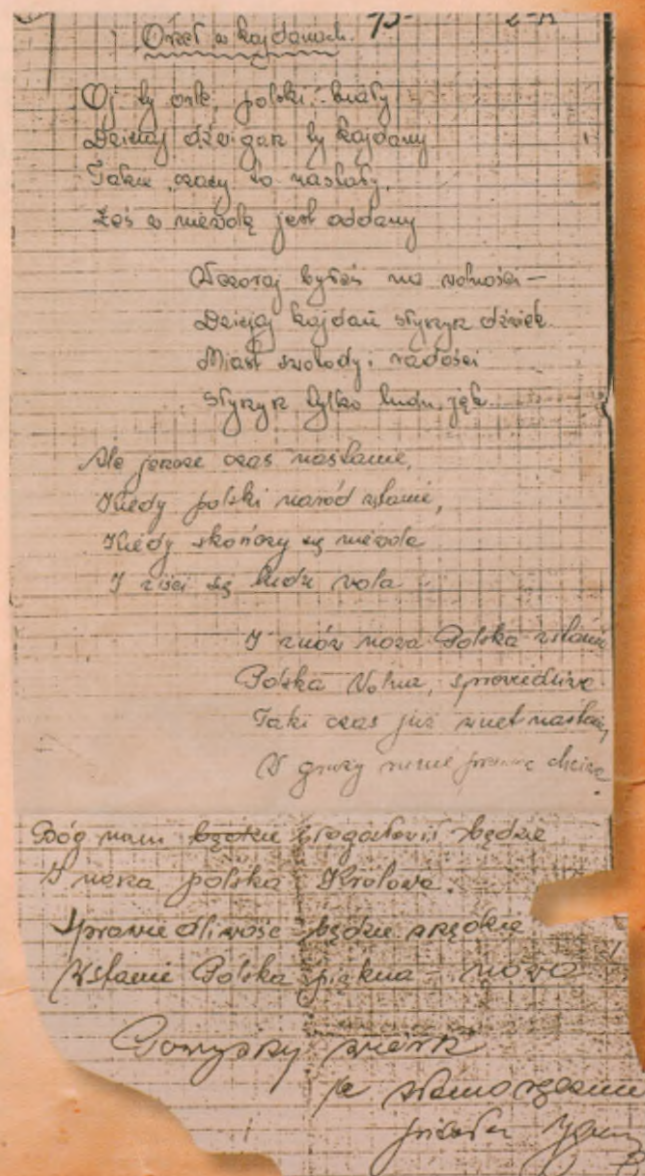
Docierały do nas informacje o sowieckim ludobójstwie w Katyniu (okładka broszury).

Książeczka służbowa ZHP Stefana Siejki ps. „Eryk” członka organizacji Młode Wojsko Polskie działającej w latach 1948-49 w Staszowie.

Uczennice i uczniowie IV klasy Gimnazjum w Kamieniu Pomorskim – wśród nich 9 członków NEMP.

Wiersz stanowił dowód oskarżenia w sądzie wojskowym.

Sowieccy i polscy komuniści nie tylko zniewolili nam Ojczyznę, chcieli też odebrać duszę.

Nazwa Jaworzniacy pochodzi od więzienia dla młodocianych więźniów politycznych utworzonego przez polskich komunistów w Jaworznie. Przez to więzienie przeszło, w ciągu 5 lat, ponad 10 tysięcy młodych ludzi w większości skazanych za przynależność do nielegalnych organizacji mających na celu obalenie „demokratyczno-ludowego” ustroju. Cechą tego obozu było nie tylko represjonowanie i karanie, ale też nieustanne indoktrynowanie ideologią komunistyczną. Z wrogów ustroju chciano nas przekuć w jego fanatycznych wyznawców. Na szczęście bezskutecznie, ale cena jaką zapłaciliśmy była ogromna...

Przedstawione w albumie dokumenty pochodzą ze zbiorów prywatnych Koleżanek i Kolegów „Jaworzniaków” oraz archiwów Instytutu Pamięci Narodowej. Od 2007 roku wystawa, pokazana w niniejszym albumie, była prezentowana w różnych miejscach w Warszawie oraz w wielu miastach w Polsce. Mogli ją też obejrzeć nasi Rodacy na Litwie i na Ukrainie.

Juliusz Gerung